

SZAKDOLGOZAT/DIPLOMAMUNKA FELADATLAP

Hallgató neve: Török Gábor

Neptun kódja: XXXXXXXXXX

Szak: Mérnökstanár

A szakdolgozat címe:

A szakképzés Hídprogramjának és Dobbantó programjának elemzése az integráció és szegregáció kérdésének, valamint gyakorlati tapasztalatok tükrében

A szakdolgozat címe angolul:

Analysis of the Vocational Training “Híd” Program and the “Dobbantó” Program in the light of the issue of integration and segregation and practical experience

A feladat részletezése:

1. A magyar szakképzés stratégiai fejlesztése, a lemorzsolódást és kirekesztettséget csökkentő programok
2. Integráció és szegregáció a hazai szakképzésben
3. A szakképzés Hídprogramjában és Dobbantó programjában résztvevők kérdőíves megkérdezése (szülők, tanulók, oktatók)
4. Az eredmények összegzése, a programok továbbfejlesztésére tett javaslatok

Intézményi konzulens neve, beosztása: Viola Attila, műszaki tanár

A kiadott téma elévülési határideje:

A diplomamunka beadásának határideje: 2022. 05. 15.

Kiadva: Budapest,

.....

mb.

főigazgató

A diplomamunkát beadásra alkalmasnak találom:

Budapest,

.....

intézményi konzulens

A szakképzés Hídprogramjának és Dobbantó programjának elemzése az integráció és szegregáció kérdésének, valamint gyakorlati tapasztalatok tükrében

A magyar szakképzés stratégiai fejlesztése, a lemorzsolódást és kirekesztettséget csökkentő programok

A szakképzés jelenlegi átmeneti felépítése, a rendszer előtt álló kihívások

Jelenlegi kifutó képzések:

2020. január 1-én lépett hatályba a 2019. évi LXXX. sz. törvény a szakképzésről, amely alapján 2020. szeptember 1-én kezdődő tanévben a szakképzésbe belépő tanulók már az új jogi szabályozás alapján kezdték meg tanulmányaikat. Azok a tanulók, akik felsőbb évfolyamosok, a megkezdett képzési szisztémában maradtak, azaz szakgimnáziumban, szakközépiskolában, illetve a Szakképzési Hídprogramban. A jelenlegi ún. kifutó rendszerű képzések a következők:

A szakgimnáziumban az általános iskolát sikeresen teljesítő gyermekek 9-12. évfolyamon az egységes kerettanterv szerinti közismereti képzés mellett szakmai elméleti és gyakorlati oktatásban vesznek részt. A gimnáziumhoz képest az a különbség, hogy kettő helyett csak egy idegennyelvi tantárgy van, illetve az előírt legminimálisabb óraszámban tanulják az érettségi tantárgyakat. Cserébe emelt óraszámban oktatják a szakmai elméleti és gyakorlati tantárgyakat. A diákok a 12. évfolyam végén a rendes érettségi vizsgán ötödik tantárgyként szakmai érettségit tesznek. Ezután még egy évig tanulhatnak, sőt, érdemes is tanulniuk, mert hasznosítható szakmát még nem kapnak. A 13. év végén technikus képesítést szerezhetnek. A továbbtanulás elsősorban szakirányban lehetséges, más egyetemen nagyon magas a lemorzsolódás.

A szakközépiskolákban három év után a tanulók szakmai vizsgát tehetnek. A tanulók 9. évfolyamon tanműhelyben készülnek fel a szintvizsgára, azaz a szakközépiskolákban a közismereti oktatással párhuzamosan rögtön a kilencedik évfolyamtól kezdődően ágazati képzés is zajlik. A tanulók tanulmányi eredménytől függő ösztöndíjat is kapnak, szemben a szakgimnazistákkal, akik erre nem jogosultak. Akik igénylik, további két év alatt lehetőséget kapnak, hogy felkészüljenek az érettségire akár nappali, akár esti tagozaton. Az érettségien ötödik tantárgyként szakmai végzettségüket fogadják el, így négy tárgyból készülnek fel.

A Szakképzési Hídprogram a 2013/ 2014. tanévtől indult. Azoknak a fiataloknak adnak esélyt és lehetőséget, akiknek a tanulás korábban csak kudarcélményt jelentett, és emiatt nem tudták befejezni az általános iskola 7. osztályát és már elmúltak 15 évesek. (A jelenlegi Dobbantó programban 16 az életkori határ!)

A Szakképzési Hídprogram segíti őket abban, hogy bennmaradjanak vagy visszataláljanak az oktatás-képzés világába. A személyre szabott fejlesztő oktatás visszaadhatja önbecsülésüket, lehetővé teszi, hogy szakmát tanuljanak, megtalálják és megállják helyüket az életben. Megalapozhatják a szakképzésbe való bekapcsolódást, megszerezhetik a szakmatanuláshoz nélkülözhetetlen kompetenciákat.

A program célja, segíteni a tanulókat a képességeiknek megfelelő szintű eredményeik elérésében. A Hídprogramokban fejlesztő értékelés, vagy tanulást támogató értékelés alkalmazása történik.

A Hídprogramban történő nevelés-oktatás kiemelt célja - összhangban az Európai Unió stratégiai céljával -, hogy minél kevesebben legyenek, akiknek nincs befejezett alapkörű és középkörű végzettsége, azaz akik esélytelenül lépnek be a munkaerőpiacra.⁵

A Szakképzési Hídprogram minden nehézségével együtt nem volt eredménytelen. Komáromban, Győrben megfelelő hatékonysággal működött, a munkaerőpiac felszívta az itt végzetteket, de néhányan továbbléptek szakközépiskolába is. Természetesen nem volt minden tanuló menthető, főleg ahol már deviancia, függőség is kialakult.

Az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) szereplő szakképesítéseket helyét a szakképzési törvény végrehajtási rendeletében megjelent Szakmajegyzék váltja fel. Az új Szakmajegyzék, amelyben 25 ágazathoz tartozó 174 szakma szerepel, tartalmazza a képzés idejét, az egyes

szakmákhoz tartozó, a tanulók által választható szakmairányokat, valamint megmutatja a szakmák közötti átjárhatóságot ágazaton belül. Az úgynevezett alapszakmákat kizárólag iskolai rendszerben lehet majd tanulni szakképző iskolákban vagy technikumokban.

Mindez azt jelenti, hogy az iskolarendszeren kívüli szakképzés lehetősége megszűnik, legfeljebb részsakképesítés szerezhető így. Az iskolák pozícióját erősíti az is, hogy az eredetileg a szakképzési törvényben elképzelt független vizsgacentrumokat úgy módosították, hogy a szakképző iskolák is vizsgacentrummá alakulhassanak. Mindez azt jelentheti, hogy a szakmai vizsgák továbbra is félig – meddig belső vizsgák maradnak, szemben az érettségikkel.

A szakképző intézmények új típusai és jellemzői

A szakképző intézményeknek 2 fő és egy kiegészítő típusa indult el a 2020 /2021 – es tanévben a „kifutó” képzések mellett:

-Szakképző iskola (az egykori szakmunkásképző, majd szakközépiskola helyett)

-Technikum (az egykori szakközépiskola, majd szakgimnázium helyett)

-Dobbantó program, amely felváltja a szakképzési hídprogramot.

A változásokat a 2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben vezetik be. Az új szakképzési törvény 2020. január 1-től hatályos, de a szakképzési hozzájárulással kapcsolatos rendelkezései csak 2021. január 1-től válnak hatályossá. Azok a tanulók, akik jelenleg Tanulószerződéssel vagy Együttműködési megállapodással rendelkeznek kifutó jelleggel érvényesek, rájuk az előző törvény szabályozásai vonatkoznak, ahogy az ezzel kapcsolatos juttatások és elszámolási szabályok is 2021. január 1-ig.

Alapvetően mindkét változat egy új képzési struktúrát indított el, azzal a kimondott szándékkal, hogy a szakmai képzés lehetőleg kerüljön ki a tanműhelyekből a munkahelyekre. A megváltozó szakképzési rendszerben mindkét típusú képzés első időszakában, a rokon szakmákban közös ágazati alapismereteket lehet elsajátítani. Az alapozó képzés után egy *ágazati alapvizsga* letételét követően kell a tanulóknak választaniuk a tanulható rokonszakmák közül.

Szakképző iskola

A szakképző iskola három éves, célja a szakmára való felkészítés. Az ágazati ismereteket adó első év és ágazati alapvizsga után, a 9. osztály (tehát egyetlen tanév) végén történik a konkrét szakmaválasztás. Ennek ellenére a tanulók 8. év végén szakmára jelentkeznek, de szakmacsoporton belül az alapvizsga után tudnak változtatni. A következő két évben duális képzés formájában vállalatoknál, vállalkozóknál tudják elsajátítani a szakmai ismereteket.

Ennek előkészítése folyamatosan zajlik. Azokban az intézményekben, ahol még számottevő a tanműhelyi képzés aránya, külső kapcsolatokat kell keresni. A rendelkezés egyértelműen azt szorgalmazza, hogy nyugati mintára a vállalkozások külön oktatórészt alakítsanak ki, főleg a nagyobb cégek.

Remélhetőleg a 15 -17 éves diákok a munkabiztonsági és munkavédelmi szabályok betartásával, megfelelő felügyelet mellett végzik majd munkájukat. A tanulmányok végén a tanulók szakmai vizsgát téve szakmát szereznek. A szakmai vizsga után további két év alatt esti tagozaton lehet érettségizni. Az eddigi szakközépiskolai képzés után lehetőség nyílt nappali képzésben két év alatt leérettségizni, diákként tanulói jogviszonyban. Ez most megszűnik, annak minden jogi következményével: nem jár már a diákigazolvány, ingyenes TB – ellátás, a gyerektartás, árvaellátás stb. Valójában egyértelmű a munkaerőpiacra terelés szándéka.

Technikum

A technikum a törvényalkotó szándéka szerint a minőségi szakmai oktatás helyszíne lesz. A megszerezhető technikus szakképzettség 2 + 2 +1 év alatt elvileg középfőzetői szintű ismereteket biztosít, az öt-, néhány esetben hatéves képzés egyesíteni kívánja a gimnázium és a szakmatanulás előnyeit. Matematikából, magyarból, történelemből és egy idegen nyelvből ugyanazt a tananyagtartalmat, ugyanolyan óraszámban kell elsajátítani, mint a gimnáziumban. A 12. év végén előrehozott érettségiként magyarból, történelemből és matematikából, 13. év végén pedig idegen nyelvből és szakmai érettségi vizsgával zárul az érettségire felkészítő oktatás. A technikumban érettségizőnek az ágazati alapvizsga letételét követően 10. osztály végén kell választaniuk a tanulható rokonszakmák közül. A 9 -10. évfolyamon a tananyag 80 % -a elmélet, 20% gyakorlat, 11 -12. évfolyamon ez az arány megfordul. A szakmai vizsga lesz az ötödik érettségi tantárgy, ami emelt szintű tantárgyi érettséginek minősül. A technikum képzésben is lesz szakmai gyakorlati képzés, amit lehetőleg vállalkozásoknál, duális képzésben kell teljesíteni. (A törvény tehát nem zárja ki a jól felszerelt tanműhelyek további működését.) Az 5 vagy 6 év elvégzése után egyszerre kapnak a diákok érettségi bizonyítványt és technikus oklevelet, és még a nyelvvizsga megszerzésére is lehetőség van. A mindennapok nyelvére lefordítva ez azonban azt is jelenti, hogy az átjárhatóság így teljes egészében megszűnik a képzési típusok között. A technikumban végzetek elméletileg jelentős előnyt élvezhetnek majd a felsőoktatási felvételinél a szakirányú továbbtanulásnál.

Dobbantó program

A Dobbantó program közvetlen célja egy olyan szakiskolai előkészítő 9. évfolyami program kialakítása és megvalósítása, amely a viselkedés fejlődésének természetes okra vissza nem vezethető, tartós és súlyos rendellenességével küzdő SNI tanulók számára biztosít egyéni ütemterven alapuló képzést. A program célja felkészíteni őket a többségi oktatásban és képzésben való részvételre, a sikeres továbbhaladásra. A program közvetett célja, hogy a magatartási és tanulási zavarokkal küzdő, az iskolarendszerű oktatásban lemaradó, vagy a rendszerből már kisodródott 16-25 éves fiatalok számára a szakiskolai képzés bázisán az oktatás vagy a munka világába visszavezető, a sikeres egyéni életút megtalálásához eljuttató lehetőséget biztosítson. Komoly változás a Szakképzési Hídprogramhoz képest, hogy itt nem 15, hanem 16 éves tanulók kerülhetnek ebbe a programba, ami a tankötelezettség megszűnésével csökkenti az ebben részt vevők számát, növelve a korai iskolaelhagyást. Szerencsés ugyanakkor, hogy ide nemcsak az általános iskolák javaslatára lehet bejutni, hanem önkéntesen is lehet kérni.

A 8. osztályos tanulók szüleinél már most érezhető a zavarodottság, az idei tájékoztatók is azzal kezdődnek, hogy el kell magyarázni, meddig és hogyan fog a gyerek tanulni. Mindez nyilvánvalóan azzal a következménnyel jár, hogy rövidtávon nem a legtehetségesebbek fognak a technikumokba, pláne nem a szakképző iskolákba jönni. Akiknél az ösztöndíj jelent csábítást, ott általában a családok szociokulturális környezete, sokszor marginális helyzete indokolja ezt. Több szempontból problémákkal küszködő diákokat kellene felkészíteni 21. századi munkavállalásra. Mindezt egy olyan légkörben, ahol nem oszlik az érettségi mítosza, a tanárok pedig nem rendelkeznek tökéletes felkészültséggel. (Nem véletlen, hogy a Horthy – korban különválasztották a reál és humán terület tanárainak képzését.)

A szakiskola és készségfejlesztő iskola nem része a szakképzésnek, a Klebelsberg Központ felügyelete alá tartozik. Elsődleges célja nem a munkaerőpiaci igények kielégítése, azonban az itt adott részsakképesítéseket is elfogadja a jelenlegi munkaerőpiac.

Összegezve elmondható, a jelenlegi sokféleség nem alulról irányuló kezdeményezés volt. A szakképző iskolák egykori tanárait és szakoktatóit teljesen váratlanul érte egy évvel ezelőtt a rendszerszintű átalakítás terve. Kikerültek a közalkalmazotti státuszból, oktatók lettek, nem tanárok. A béremelés csak egy – két kollégánál valósult meg, a pótlékok leépítése miatt elmaradt a 30 %-tól. Több tehetséges kolléga, iskolavezető azonnal élt a pályaelhagyás és végkielégítés lehetőségével. Komáromban távozott a szakmából matematika, fizika, angol, informatika szakos, közgazdász tanár munkatárs.

Integráció és szegregáció

Nem szeretnék elméleti fejtegetésekbe kezdeni egy nálam sokkal felkészültebb emberek által elméletben ezerszer végigvitatott témában, ugyanakkor a gyakorlat felől kiindulva szeretnék néhány gondolatot hozzáfűzni a témakörhöz.

Szegregáció-integráció

A szegregáció az integrált nevelés ellentéte, a sajátos nevelési igényű gyermek külön gyógypedagógiai intézményben történő nevelésére, oktatására vonatkozik.

A szegregált iskolákkal szembeni kritika, hogy az elkülönítés az előítéleteket, a másság érzését erősíti, így a tanulóknak nehezebb beilleszkedni az épek társadalmába. Ez a megközelítés talán változott, de a mai napig tetten érhető. A 2004-es változások után kb. egy évtizeden át negatív minősítésű szóvá vált, bár a szakirodalom és a gyakorlat nem kezelte általánosan így.

Szeretném felvillantani, hogy azok akik hisznek a teljes funkcionális integrációban, az alábbi mondatokkal érvelnek: „A szegregált iskolákban az oktatás színvonala általában alacsony. Kivételek persze vannak, de jellemzően a szegregált iskolákban a megnövekedett pedagógia feladatok, tanári terhek és a tanulók közötti „húzóerő” hiánya miatt az oktatás színvonala alacsony. A hátrányos helyzetű tanulóknak így esélyünk sincs eljutni a felsőoktatásig.” „Mi számít szegregált oktatásnak? Mit érez annak a diák? Az integrált oktatás azt jelenti, hogy az iskolákban együtt tanulnak a hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű tanulók, ugyanakkor a hátrányos helyzetű tanulók aránya alacsony, lehetőleg **30% alatti**. Így minden segítségre szoruló tanulóra juthat elegendő idő, figyelem.”(ld. ugyanitt)

Az oktatás színvonalát nem lehet sztenderdekhez mérni, a 2000-es évek elején a közoktatás minőségbiztosítási átalakulásakor általánossá lett a „pedagógiai hozzáadott érték” fogalma. Nem is várható el az intézményektől, hogy felsőoktatásba juttassanak be minden diákot, mivel ez ma már főleg pénzkérdés.

A második gondolat a hazai közoktatás ezen részének abszolút félreismerésén alapul. Kiemeltem a 30 % arányát. Nos, aki már látott szakképző iskolai, de sok esetben technikumi osztályt is (a „hidasokról” nem is beszélve), az tudja, hogy a hátrányos helyzetűek messze nem 30, hanem inkább 70% - ot érnek el. Az külön szociológiai probléma, hogy mennyiben számít hátrányos helyzetnek az, hogy a diákok több mint 50- 80%- a csonka családban nevelkedik, ahol a megélhetéshez be kell segíteniük anyának, azaz diákmunkát vállalnak. Ezáltal szegregálódnak is, mivel ők a koraérett felnőttek, akik fiúként már családfők szinte, a lányok pedig abszolút függetlenek.

Az egésznapos speciális oktatásban résztvevők viszont együtt tanulnak, képességeik szerinti feladatokkal differenciálva, asszisztens és tanár vigyáz rájuk, nem csellengenek.

Az integráció fogalma a Magyar értelmező kéziszótár definíciója szerint a különálló részeknek valamely nagyobb egészbe, egységbe való beilleszkedését, beolvadását jelenti. Az integráció a nevelésben és a pedagógiában a fogyatékkal élő, akadályozott és az ép egyének közös élet- és tanulási térben végbemenő együttnevelését, oktatását és képzését jelenti, ezáltal minden résztvevőnek optimális fejlődési lehetőséget biztosít. Az integrált nevelés a köznevelésben az esélyteremtés, az esélyegyenlőtlenségek csökkentésének eszközeként értelmezhető. Az integráció a szakértői vélemény figyelembevételével mindenki számára nyitottá teszi a nevelési-oktatási intézményeket a tapasztalható eltérő képességektől függetlenül. Ez a vélemény már teljesen más megközelítést mutat, helyet jelöl ki a fogyatékkal élőknek is.

Sajátos nevelési igényű tanulók

A sajátos nevelési igény (SNI) terminusa már beépült az oktatási-nevelési szókincsbe, azonban az utóbbi időben tovább differenciálódott az, amire a szakszó vonatkozik. A sajátos nevelési igény nemzetközi (OECD) definíciója alapvetően három nagyobb részterületet foglal magában:

Fogyatékos

A fogyatékosok a sajátos nevelési igényű tanulóknak azt a csoportját jelenti, akiknél organikus eredetű, veleszületett vagy szerzett rendellenességek diagnosztizálhatók: testi, mozgásszervi vagy érzékszervi, (hallás-, látássérülés) vagy értelmi fogyatékos, esetleg ezek halmozódása. Az érintett tanulók különböző szociális rétegekhez tartoznak. Az OECD definíciója szerint ők az **SNI A** (disability) kategóriába tartoznak és a gyógypedagógiai intézményekben nevelkednek, tanulnak.

A magyar meghatározás is hasonló: SNI az, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan **fogyatékos**, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd

-Tanulási nehézség

Az **SNI B** a speciális tanulási nehézségeket mutató tanulók köre. Ide tartoznak a diszlexia, diszkalkúlia, diszgráfia, kevert specifikus tanulási zavar, hiperaktivitás és figyelemzavar diagnózissal ellátott diákok. Gyakorlatilag ide értendők azok, akiket mi BTMN-esek hívunk: akik a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorukhoz viszonyítottan jelentősen alulteljesítenek, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzdenek, közösségbe való beilleszkedésük, személyiségfejlődésük nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősülnek sajátos nevelési igényűnek.⁵³ Közös jellemzőjük, hogy tanulási zavaruk a pszichikus folyamatok eltérő fejlődése következtében alakul ki. Ez nehezíti az iskolai tanulás során az olvasás, az írás, a matematika elsajátítását. A gyerekek a normál pedagógiai módszerekkel nem képesek hatékonyan tanulni, lemaradnak a többiektől az ismeretek elsajátításában, ezért szükséges számukra a szakértői véleményben meghatározott heti 2-3 fejlesztő óra, amit gyógypedagógus vagy fejlesztő pedagógus tart. A többségi iskolában ők tehát integráltan tanulnak, mégis szegregálódnak a különleges bánásmód,

a többiek szemében „könnyítések” és a plusz fejlesztések miatt. Becsült adatok, kollégák elbeszélései alapján a tanulópopuláció legalább 10 %-a ide tartozik. (Pontos adatok a személyiségi jogok védelme értelmében nem hozzáférhetők.) Ők a létszámban 2 tanulónak számítanak. A nemzetközi szakirodalomban a learning difficulty kifejezéssel illetik.

Hátrányos helyzet

Az **SNI C** kategóriába a hátrányos helyzetű tanulók tartoznának, mert sajátos nevelési igényük van/lenne, ami elsődlegesen szociális, gazdasági, kulturális, nyelvi tényezőkből ered. Így, ha a szülője vagy a gyámja legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik vagy alacsony foglalkoztatottságú, (legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott) vagy elégtelen a lakókörnyezete, (félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban él). Halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, akire az előzőekből kettő igaz.

Őket a magyarországi besorolás nem tartja különleges bánásmódot igénylőknek, ők nem számítanak dupla szorzósnak, csak HH, illetve HHH jelzéssel látjuk el. A középfokú szakképző intézmények létszámának jelentős részét ők teszik ki, lemorzsolódással ők a leginkább veszélyeztetettebbek. Velük még később részletesebben foglalkozok.

A magyar jogszabályok kissé másképp kategorizálnak:

Kiemelt figyelmet igénylők:

A különleges bánásmódot igénylők és a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek:

- **SNI (SNI A-B)**
- **BTMN: (SNI B)**
- **TEHETSÉG**

Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók:

A magyar szakirodalom általam ismert része, a törvényalkotás pedig egyértelműen védendőnek azt a diákot tekinti, aki „lemorzsolódással veszélyeztetett”, illetve fenyegeti a „korai, végzettség nélküli iskolaelhagyás” veszélye. Mindez definiálva is van, ahogy ez lejjebb olvasható, ugyanakkor az angolszászok a '**childhood adversity**' kifejezést használják. A legpontosabban talán gyermekkori nehézségeknek fordítható kifejezés sokkal tágabb értelmű, mint a magyar „hátrányos helyzetű” vagy „halmozottan hátrányos helyzetű” kategória.

Lemorzsolódással veszélyeztetett tanuló – a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 4. § 37. pontja értelmében – az a tanuló, akinek az adott tanévben a tanulmányi átlageredménye közepes teljesítmény alatti vagy a megelőző tanévi átlageredményéhez képest legalább 1,1 mértékű romlást mutat, és esetében komplex, rendszerszintű pedagógiai intézkedések alkalmazása válik szükségessé. A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról rendelkező 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdés 21. pontja értelmében a köznevelési információs rendszer részeként működtetett korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer célja, hogy a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók számának csökkentése érdekében pedagógiai-szakmai támogatást nyújtson az érintett tanulók, pedagógusok, intézmények és fenntartók számára. (Az ajánlások nyomán elkészült A Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia, amely az 1603/2014. (XI. 4.) Kormányhatározattal került kihirdetésre 2014 novemberében.)

(A Magyar Közlöny 2016.évi 178. számában kihirdetésre került és 2016. november 19-én hatályba lépett a 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet módosítása, amely rendelkezik a korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer működtetésének részletes szabályairól.)

Annak ellenére, hogy látszólag minden definiált és pontosan előírt, a helyzet nem igazán rózsás. Az Európai Unió országai között Magyarország már a hatodik helyen áll a korai iskolaelhagyók számának tekintetében – derült ki a Központi Statisztikai Hivatal nemrég megjelent, Magyarország 2018 című kiadványából. Viszont a 2010-ben elfogadott Európa 2020 stratégiai program egyik célkitűzése a korai iskolaelhagyók arányának uniós szinten 10%-ra történő csökkentése, és ezt a számot Magyarország is vállalta.

Korai iskolaelhagyók:

Korai iskolaelhagyónak azok számítanak, akik 18-24 évesen legfeljebb alapfokú végzettséggel kerülnek ki az oktatási rendszerből.

Arányuk Magyarországon 2018-ban (a 2019 –es adat még nem ismert) az uniós átlagnál (10,6%) magasabb, 12,5% volt, ami a hatodik legmagasabb arány az uniós tagállamai között. A mutató értéke 2010-hez képest 1,7 százalékponttal emelkedett, miközben az uniós átlag 3,3 százalékponttal csökkent - írja a KSH felmérése. A 18-24 évesek száma valamivel több, mint 759 ezer főt tett ki a KSH januári adatai szerint, közülük majdnem 95 ezren számítanak korai iskolaelhagyónak, arányuk hazánkban a nőknél (12,3%) alacsonyabb volt, mint a férfiak esetében (12,6%).

Az okok nyilván összetettek : társadalmi, gazdasági, kulturális, oktatási, nemi és családi tényezők is befolyásolhatják a jelenséget. De meg kell mondani, a romló statisztikai adatokban nagy szerepet játszik az is, hogy a tankötelezettség korhatárát 2012 szeptemberétől 18-ról 16 évre csökkentette a kormány. A Dobbantó programba jelentkezettek létszámváltozása is azt jelzi, hogy inkább kiesett egy réteg a közoktatásból. Azaz, a statisztika számára „eltűnt” egy réteg, ami létszámában nem nagy, de a munkaerőhiányos területeken szükség lenne oktatásukra.

Mi lehet a megoldás?

Úgy gondolom, tévedünk, amikor csak a jogszabályok által előírt kötelezően kezelendő problémákkal foglalkozunk, míg az angolok - a childhood adversity kifejezés alá terelve- a segítő rendszert minden gyermeki problémára kiterjesztették. (És ebben benne van a magány, a devianciák, az internetes függés, a felszínen nem látszó családi probléma is). Szemléletváltásnak, iskolapszichológusi hálózat kialakításának, az osztálylétszámok csökkentésének, a társszervekkel való sokkal szorosabb együttműködésnek kellene történnie a változáshoz. Megoldást az oktatók és tanárok egymagukban nem tudnak jelenteni, nem hárítható rájuk ilyen komplex feladat.

Szegregáció-szelekció

Polónyi István felveti, illetve kimondja a (15 évesek számára evidensnek tekintett) igazságot: Magyarországon rendkívül nagyok az iskolatípusok közötti különbségek. A 15 éves diákok teljesítményét vizsgálta (elsősorban a PISA felmérést), rendkívül nagy szórást mutatott az eredmény iskolatípusonként. Nem az egyes iskolatípusokkal van probléma, hanem inkább azzal, hogy szelekció történik 14 évesen: a legjobbak gimnáziumba, a közepesek technikumba, a legrosszabbak szakképző iskolába mentek. Vagyis nem hogy szegregálunk, hanem szelektálunk a 14 éveseknél.¹⁸

Mindezt az alábbi saját érvekkel szeretném alátámasztani:

1., Nagyon sok szülő, aki tisztában van a rendszer működésével, már az általános iskolából megpróbálja kiemelni a gyermekét. A nyolc – illetve hatosztályos felvételikén nem ritka a tízszeres túljelentkezés sem.

2., A szakképző intézményekbe bekerülő tanulók kétharmada azt a kérdést, hogy miért választotta ezt az iskolát, a „máshova nem vettek fel” mondattal válaszolja meg. A másik egyharmad a kiemelkedő közgazdasági vagy informatikai technikumokban tanul. A közvélekedés ezeket az iskolákat a jó gimnáziumokkal azonos szintűnek tartja, ezek a szakképzés „zászlóshajói”.

3., Ahogy az idézett írás ¹⁹(Polónyi 2017.) érvel, a technikumokban és a szakközépiskolákban drasztikusan rosszabbak a PISA – eredmények, mint a gimnáziumokban. Az egyébként elfogadható eredményünket az országok rangsorában az elit intézmények tanulóinak köszönhetjük.

4., A rendszer lényegében elismeri ezt a szelekciót azzal, hogy a szakképzésben nem kell megírni a központi négyosztályos felvételi vizsgát, illetve ha egy tanuló megírta, annak eredményét nem kell közölni a szakképző intézménnyel. Ez a tény -kevésbé bevallottan – húzóerőt jelent.

5., A kifejezetten az élvonalba sorolt technikumok indítanak 0. évfolyamos képzést, ahol lényegében felzárkóztatják tanulóikat idegen nyelvből, informatikából, matematikából, azaz azokból a tárgyakból, melyek nélkül hosszú távon versenyképes szakma nem tanulható.

A felsoroltak olyan tények, melyeken rövid távon nem lehet változtatni szerintem. Éppen ezért úgy gondolom, talán helyesebb a jelenlegi rendszer problémáinak segítésén gondolkodni, a jobbítás szándékával.

1. Kognitív disszonancia

A pszichológiában egyértelműen bizonyított tény, hogy a középiskolai továbbtanulás fent vázolt élethelyzete nagyon nehéz szituációt jelent egy kamasz számára. Különösen akkor, ha ehhez jönnek még az addig mindent megengedő és magába fojtó szülők, nagyszülők dühkitörései, vádló megjegyzései. („Mindent megadtunk, te meg nem csináltál semmit, megérdemelted! Bezzeg a”)

Nem kell ahhoz kamasznak lenni, hogy be ne következzen ekkor a kognitív disszonancia folyamata. Miután ennek kezelésében, elhárításában úgy gondolom, felvetéseim sokat tudnának segíteni, erre külön is ki kell térnem.

A fogalom alatt lényegében azt értjük, hogy az egyén egy idő után még akkor is elfogadja magát olyannak, amilyen, ha tudja, hogy az helytelen magatartást tükröz. Mindez azért történik így, mert elfogadhatatlan hosszú távon, hogy állandó harcban legyen a kétféle megítélés önmagunkról. Ha ez egy állandóan kritizált, iskolában sikert el nem érő diáknál kialakul, a következményei beláthatatlanok.

Gyarmathy Éva zseniális tömörséggel foglalja össze Festinger ismert elméletét:

„Vannak magunkról, másokról, a világról szóló tudásaink, és folyamatosan gyűjtjük is az ismereteket. Ezekből az ismeretekből tevődik össze a világlátásunk. Amíg ezek a tudáselemek szépen illeszkednek, és erősítik egymást, addig jól érezzük magunkat, mert a világképünket nem kell megkérdőjelezni. A ... többi elemmel összhangban lévő információk kényelmesek, nem okoznak feszültséget: *„A szüleim szeretnek, és jót tesznek velem.”* Még akkor sincs gond, ha az ismeret negatív: *„Az ellenségem rosszat tesz velem.”* A feszültség akkor keletkezik, ha az elemek nem illenek össze: *„A szüleim szeretnek, és rosszat tesznek velem.”* „*XY az ellenségem, és valami jót tesz velem.*”

Az elemek disszonánsak, nem illenek össze. Az össze nem illés pedig feszültséget vált ki, kényelmetlen. Ezt a feszültséget sokféleképpen igyekszünk csökkenteni. A disszonancia felvállalása a nehezebb út, így érthető, hogy nem ez a legnépszerűbb.²⁰ Marad a másik, az azonosulás az értékválsággal: a szüleim tehát nem jók, akiktől óvnak, azok pedig a barátaim. A disszonancia megoldódott.

A fentiek alapján kezdetben tehát nem létezik „rossz” és „jó” gyerek. A rossz gyerek is a kognitív disszonancia terméke. Ha egy gyerek sok bajt okoz, például mert jóval érdeklődőbb a világ felé, illetve vállalja a véleményét, könnyen belekerül a viselkedésének megfelelő kategóriába. A gyerekek skatulyázásnak hívják ezt, innen pedig már nem könnyű kikeveredni.

Ha bármit tesz a diák, azt már „rossz gyerekként” teszi. Ugyanez a helyzet a jó tanulóval és a rossz tanulóval. Minél kategorikusabb a megítélés, annál könnyebb belenyomni valakit egy szerepbe.

Úgy gondolom, a középiskolai váltás pontosan ezt a szelekciós szerepet tölti be. Beteljesíti az eddigi negatív vagy pozitív megítélést, alapvetően megerősíti azt, és a gyerek a „világ” ítéletének megfelelően viselkedik. Azaz nagyon könnyen elérhető, hogy a rossz magatartásúnak vagy rossz tanulónak nyilvánított gyerek már ne is akarjon megváltozni, megfeleljen a kapott címkének. Mindez történik annak ellenére, hogy meglévő kompetenciáival tudna boldogulni a felnőtt világban. (kézügyesség, testi fejlettség, kommunikáció, külső stb.), de erre kevesen hívják fel a figyelmét.

Összességében tehát a kognitív disszonancia kialakítása azzal a céllal, hogy feloldása a helyes út választása legyen, visszafelé is hathat.

Az eddigiekben leírtak alapján szeretnék idézni olyan véleményt, ami azt hiszem, egy nagyon fontos érvet sorakoztat fel az integráció – szegregáció vitában: „Nagyon fontos, hogy a szegregáció önmagában egy jelenség vagy eszköz, amelyet megfelelő módon kell használni. A magyar média általában szitokszóként használja, ami nagyon megtévesztő. A törvényi szabályozásban az európai jogban is világosan megjelenik, hogy önmagában **az elkülönített oktatás nem törvénybe ütköző, sőt. Akkor lesz a diszkrimináció egy fajtája, ha az elkülönítéssel alacsonyabb szintű szolgáltatást kapnak a tanulók**”.

Oktatási adatok KSH szerint 2021-22-es tanévben:

A középfokú oktatási intézmények nappali rendszerű oktatásában összesen 432 ezer diák tanul, 26,5 ezerrel több, mint az előző tanévben. Gimnáziumokban 194 ezren (az összes tanuló 45%-a), technikumokban és szakgimnáziumokban 166 ezren (38%), szakképző iskolákban 65 ezren (15%), szakiskolákban és készségfejlesztő iskolákban 7 ezren (közel 2%) végzik tanulmányaikat. A középfokú intézményekben főállású pedagógusként több mint 42 ezren dolgoznak.

Jelen tanévben 2,6 ezer súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesíti a tankötelezettségét.

A 2021/2022-es tanévben a köznevelési és szakképző intézményekben több mint 100 ezer sajátos nevelési igényű gyermeket, tanulót nevelnek, oktatnak.

A felsőoktatási intézmények nappali képzésein – az előző évinél 2,6 ezer fővel többen – 207 ezren folytatnak tanulmányokat. A hallgatók közel 92%-a felsőfokú alap-, mester-, vagy osztatlan képzésben vesz részt. Doktori képzésben több mint 9,4 ezren, felsőoktatási szakképzésben közel 7,5 ezren, tanulnak. A nappali képzés keretében a szakirányú továbbképzésben tanulók száma az idei évben is csekély, nem éri el a 270 főt.

A külföldi hallgatók száma évről évre növekszik, az idei tanévben az összes munkarendet figyelembe véve több mint 40 ezren folytatnak tanulmányokat a magyar felsőoktatási intézmények valamelyikében, arányuk az összes hallgató közel 14%-a.

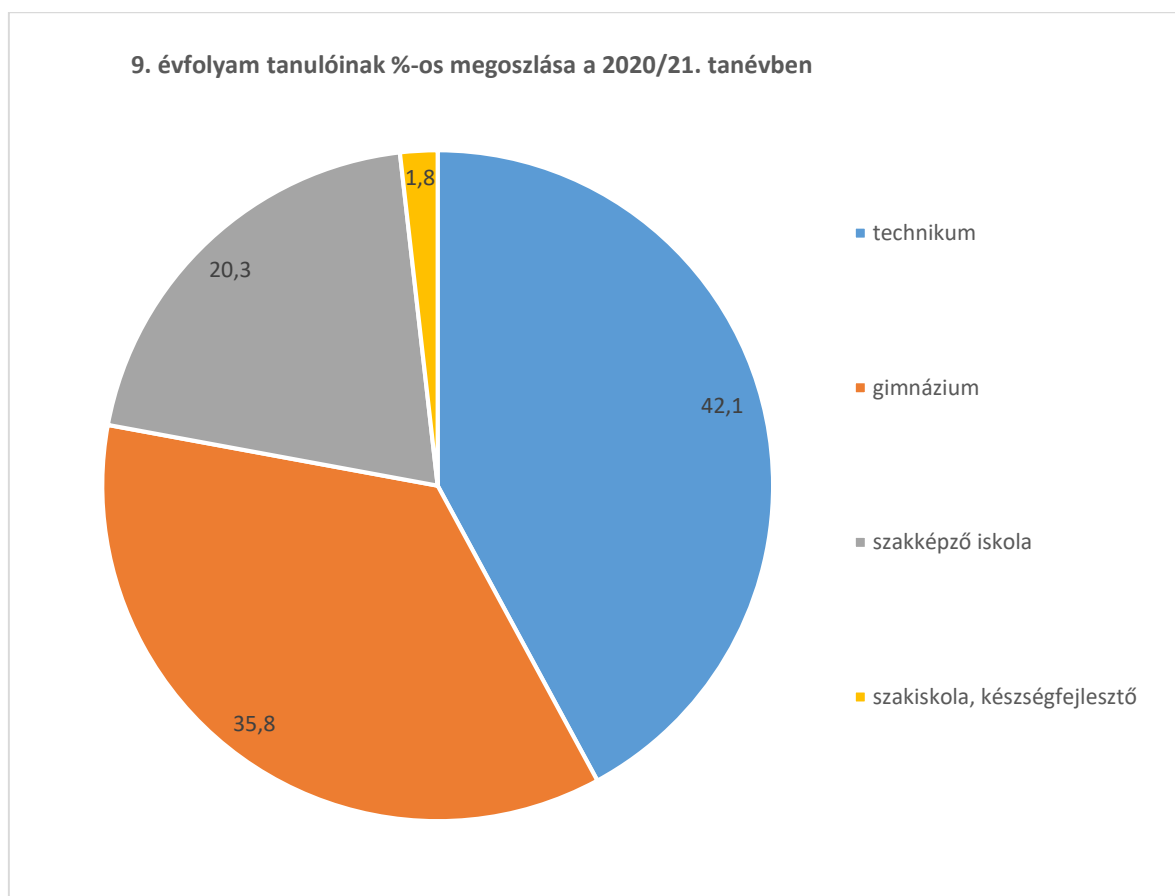
A középfokú és a felsőoktatás nem nappali képzéseiben is emelkedett a tanulók száma

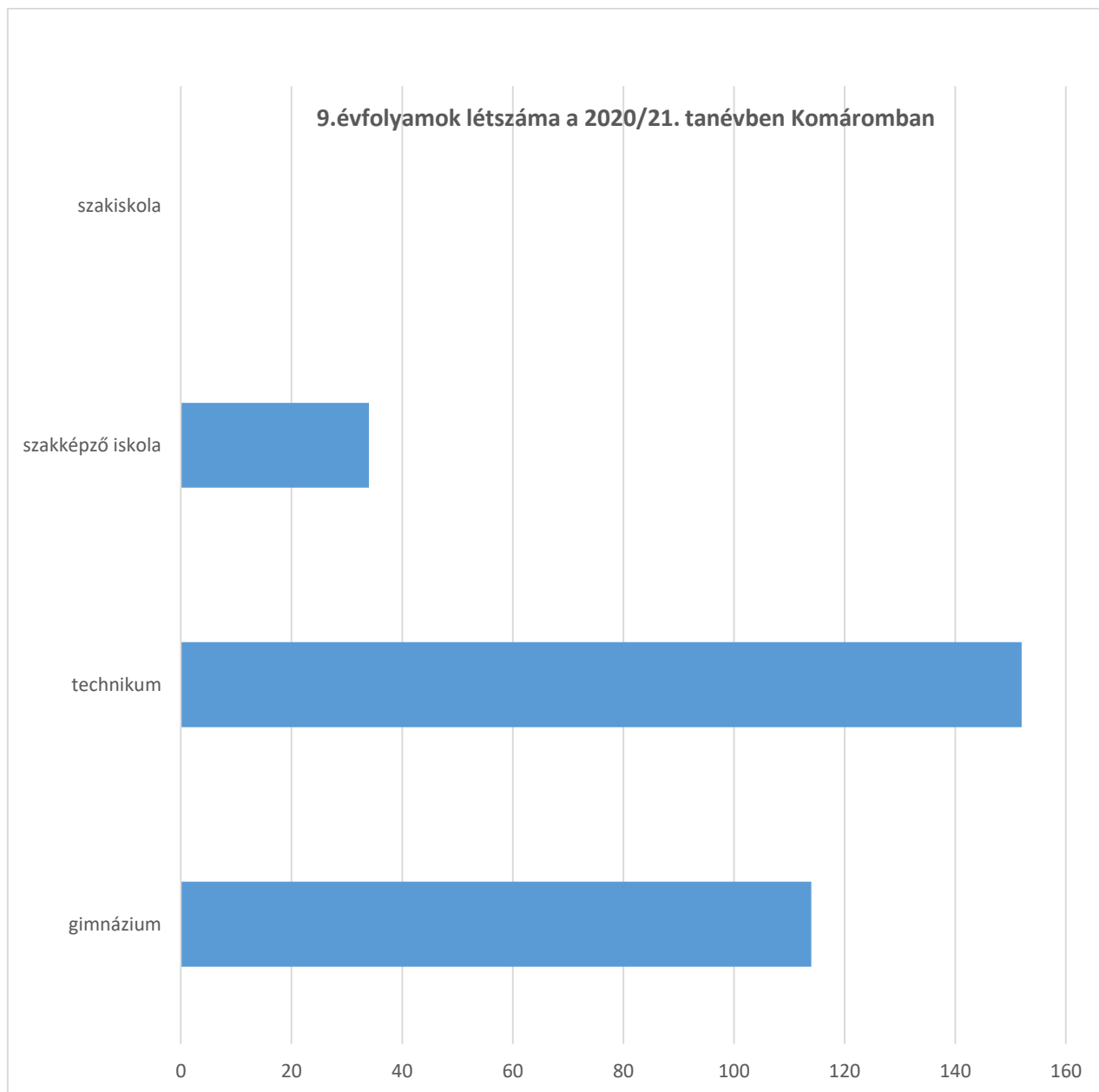
A 2021/2022-es tanévben a köznevelés, a szakképzés és a felsőoktatás nem nappali oktatásában több mint 169 ezren vesznek részt, 11,3 ezer fővel többen, mint az előző tanévben.

Általános iskolában 3,8 ezer, középfokú intézményekben 79 ezer tanuló folytat tanulmányokat a felnőttoktatás, illetve a nem nappali oktatás különböző munkarendjei szerint. A felsőoktatás részüket formáiban, valamint távoktatásban több mint 86 ezren tanulnak. Közülük legnagyobb arányban (91,5%) levelező képzésben részesülnek, esti képzésben és távoktatásban hasonló arányban (4,1, illetve 4,3%) vesznek részt.

Feladatellátási hely	Nappali oktatásban részt vevők	Felnőttoktatásban részt vevők	SNI-s tanuló	Pedagógusok száma
Szakiskola, képességfejlesztő iskola	7167	2	7108	1560
Szakképző iskola (szakiskola és kifutó szakközépiskola)	64729	19892	9571	5425
Gimnázium	194226	31329	3689	18629
Technikum, szakgimnázium	165752	27943	8394	16523
Fejlesztő nevelés, oktatás	2579	-	2579	445
Összesen	1474877	82986	100286	147814

2. Beiskolázási adatok

III. Az oktatás integráló folyamatai és a munkahelyi elvárások változása

1. Az integrációs cunami

"Ma éppen az integrációs cunami korát éljük. Az iskolák nyitottá válnak a korábban be nem fogadott fogyatékos és egyéb SNI gyerekek befogadására az esetek nagy részében úgy, hogy nincsenek meg a törvényben előírt személyi és tárgyi feltételek." Bánfalvy Péter gondolatai a továbbiak mottójaként szolgálhatnak.

Akkor vagyunk igazságosak, ha elsőként megfogalmazzuk a gyógypedagógiai intézmények kritikáját is: Szakmailag elhibázott döntések sorozata történt a rendszerváltás időszakában, aminek következményeként a fogyatékosok nagyobb általános iskoláihoz szervesen tartozó speciális szakiskolákat ellehetetlenítették, vagy a középfokú „normál” szakmunkásképző intézetekhez csatolták. A fogyatékosok különböző típusait oktató speciális általános iskolákból átmenet nélkül, gyakran a minimális szakmai feltételeket sem biztosító, integrált középfokú oktatásban nem tudtak eredményesen teljesíteni még a tehetséges fogyatékos tanulók sem. Ennek következtében a szakképzetlen – a munkaerőpiacon sokszor kudarcot mutató fiatal, 18-20 éves – fogyatékosok tömegesen jelentek meg a rokkantnyugdíjasok szociális ellátásában. Azonban már akkor is sok esetben megmutatkozott, hogy a teljes életet igénylők ebben a társadalmi csoportban is szerettek volna munkahelyhez jutni. Ma, amikor Magyarországon alapvetően munkaerőhiány van, éppen ezzel ellentétes tendenciák figyelhetők meg. A látás – vagy mozgáskorlátozottak tekintetében nincs is vita arról, hogy szakképzésüket speciális iskolák lássák el, egyszerűen a feltételek hiánya miatt. (Komáromban pl. nincs olyan szakképző intézmény, amelyik akadálymentesített lenne.)

2. Okok, célok, eredmények

A problémát az a tény okozta, hogy az ezredforduló után az iskolák csökkenő gyereklétszámát azzal próbálták orvosolni, hogy varázsigeként bevezették az integrált oktatás kifejezést, ami lényegében azt jelentette, hogy az addig tanulásban akadályozott, enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók többségét felvették a normál oktatási intézményekbe. Ekkor vált általánossá a TANAK, SNI, BTMN fogalma, amelyeknek pontos elhatárolása a legszűkebb szakma tekintetében világos, azonban a gyakorlatban egy felvételi hullámot indított el. Tény, 2005 – 2010 között sikerült átmenetileg felfelé tolni az óvodai – iskolai létszámokat, a speciális intézményekbe pedig egyre kevesebben jelentkeztek. Mindez az oktatás minden szintjén eddig nem ismert problémákhoz vezetett. Az oktatásirányítás a „szorzók” bevezetésével próbálta kompenzálni a változásokat, ezzel csak azt elérve, hogy egyre több iskola változtatta meg alapító okiratát, hogy felvehessen „kettes szorzós” tanulókat. A szülők pedig egyfajta szabadságként élték meg, hogy szakközépiskolába írathatták gyereküket, az érettségi reményével, álmával. A szakértői vizsgálatok elsősorban arra irányultak, különösen „határesetekben”, hogy lehetőleg olyan szakvélemény szülessen, amellyel a normál oktatásba bekapcsolódhat a tanuló.

3. A munkaadók elvárásai

Ezzel szemben a technikum, szakképző iskola közismereti tárgyait oktató kollégák, illetve szakoktatók tisztában vannak nem csupán az érettségi, szakmunkás, technikus bizonyítvány megszerzésének feltételeivel, hanem mindennapi élet követelményeivel, a munkahelyek elvárásaival. Jelenleg még ott tart a magyar gazdaság, hogy a multinacionális cégek nem elsősorban ismereteket, hanem készségeket, skilleket várnak el. Amikor egy munkaadó azt vizsgálja, hogyan tud beilleszkedni egy potenciális munkavállaló a munkaszervezetbe, a munkavállaló hozzáállása és a viselkedése gyakran legalább annyira fontos szempont, mint az, hogy milyen képességekkel és képesítésekkel rendelkezik.

A munkaadók többnyire olyan munkavállalókat keresnek, akik:

- Pozitív hozzáállásúak és lelkesek;
- Motiváltak és valóban szeretnének dolgozni
- Önként ajánlják fel segítségüket és támogatásukat anélkül, hogy arra folyton kérni kellene őket
- Érdeklődnek a vállalat üzleti tevékenysége és az azt befolyásoló külső tényezők iránt
- Jól tudnak másokkal együttműködni / jó csapatjátékosok/; Rugalmasak és alkalmazkodóak
- Jó kommunikációs készségekkel rendelkeznek
- Hajlandónak mutatkoznak új készségek elsajátítására
- Kreatívak és újító szelleműek;
- Keresik a megoldásokat a problémákra
- Aktívak és energikusak;
- Megbízhatóak

Aki találkozott már problémás diákkal, tudja, hogy ezek közül az elvárások közül az a munkavállaló, aki diákkorában folyamatosan háttérbe volt szorítva, nem fog megfelelni, még akkor sem, ha sikerült valamilyen végzettséget szereznie. Marad a betanított munka a szalagnál, vagy az árufeltöltés – ami szintén becsületes és fontos tevékenység, de ezért kár egy lélekben sérült, kudarcokkal teli felnőttet kialakítani egy diákból tanulmányai során.

Képességeinek megfelelő képzésben és végzettséggel (pl. részsakképesítés), életvezetési ismeretekkel felvértezve teljesebb életet élhetne.

a. Szakértői vizsgálat

Mindez azonban egyelőre nem igazán elfogadott. Az általam ismert szakképző intézményekben inkább más irányú kísérletezés zajlik. Ennek oka a szülők jószándéka: szakértői vizsgálatra viszik gyenge képességű vagy nagyon nehéz szociokulturális helyzetben lévő gyermeküket, ahol a pontos állapotfelmérés után elkezdenek egyezkedni, kompromisszum születik: a szülő a többségi, normál általános iskolában hagyhatja gyermekét vagy, ha az nem integrálódna, megígéri, hogy a feltárt képességeknek, illetve részképesség-zavaroknak megfelelő iskolát fog majd keresni a tanulónak, cserébe elfogadja a tantárgyi könnyítéseket, felmentéseket. Ez természetesen leginkább a matematika, az idegen nyelv és a magyar /helyesírás/ tantárgyakat érinti. Modern pszichológiai megközelítésben nyertes – nyertes szituáció jön létre, egyfajta reális kompromisszum. A szülők – akik győztesnek érzik magukat a felülvizsgálatot kérő iskolával szemben - a szakvélemény aláírásával integrálhatónak ismerik el gyermeküket, viszont nincsenek tisztában a következményekkel: speciális intézménybe ettől kezdve nem vehető fel a tanuló (hiszen nem rendelkezik ezt lehetővé tevő szakvéleménnyel), viszont a gyakorlatban az érettségi vizsga lehetősége is bezárult előtte. Az érettségien ugyanis öt tantárgyból kell sikeres vizsgát tenni, a kieső tantárgyak helyett mást kell választani és kézírással kell dolgozni. Ez egyáltalán nem könnyebb, mint pl. a nem kedvelt matematika. A hangsúly a gyakorlatban szón van természetesen, mert az elméleti lehetőség megmaradt. Az általános iskola örül, nem vesztett diákot és fejkvótát, ha tudja alkalmazza a javasolt módszertani ajánlásokat és kegyelemkettessel átengedi a tanulót. A szakképzés jó része egyelőre nem válogathat: felveszik a diákot. Megkezdődik a kálvária: a tanuló először beiratkozik technikumba, majd a következő évben jó esetben a szakképző iskolában folytatja, vagy egész egyszerűen „lemorzsolódik” – bármit is takar ez a szó.

b. Munkalehetőség

Sajnos megjósolható, hogy az iskola és a munkáltató igényeinek ellentéte már a közeljövőben erősödni fog, hiszen a felgyorsult technológiai fejlődés szakmákat és munkahelyeket fog megszüntetni, megváltoztatni. Éppen a szakképzésért felelős miniszter szokta felhívni sokszor a figyelmet arra, hogy utódaink olyan szakmában fognak elhelyezkedni, amelyek ma még nem is léteznek. Ez minden bizonnyal így van, de újabb tanulmányok felhívják arra is a figyelmet, hogy a szorgos kétéves munkák egy része rövidtávon nem lesz robotizálható, másrészt a

ökgazdaságok megfogalmazott igénye szintén életben tartja az emberi munkát. Elsősorban itt a vegyszermentes mezőgazdaság hozható fel példaként, amire egyre nagyobb fogyasztói igény mutatkozik. A gazdaság tehát továbbra is lehetőséget ad majd a munkavállalásra, az arra való felkészítésre pedig mindkét intézménytípus alkalmas. Arról se feledkezzünk meg, a tanulók most fognak munkába állni, nekik most kell kenyérkereső munkahely, és felelősségünk a jelenkor igényeinek való megfelelés is. A köznevelés feladata a harmonikus emberi életet élni képes felnőttek kinevelése, ami abban az esetben valósítható meg, ha a fiatal felnőtt képességeinek megfelelő életcél található.

VI. Közös pontok a szakképzés és a szakiskolai képzés között

Dolgozatom első felében igyekeztem feltárni azt a jelenlegi helyzetet, amire előfeltevéseim vonatkoznak. A továbbiakban azt szeretném bemutatni és alátámasztani, hogy elképzeléseim milyen módon valósíthatók meg, milyen pozitív hozzáadékkal járnának.

1. Törvényi szabályozás és megvalósulása

Elsőként hadd kezdjem kissé emelkedettebben, Magyarország Alaptörvényével.³³ Alaptörvényünk a művelődéshez, oktatáshoz való jogról a következőképpen rendelkezik (X. cikk):

- (1) Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá - a **lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében** - a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát.

A továbbiakban pedig: (XI. cikk)

- (1) Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.
- (2) Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és **mindenki számára hozzáférhető középfokú**, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

Az Alaptörvényből kiemeltem vastag betűkkel azokat a pontokat, amelyeket szeretnék értelmezni. **Lehető legmagasabb szintű tudás** alatt egyértelműen azt értem, hogy a gyermekeket a képességeiknek megfelelő legmagasabb szintre kell, hogy eljuttassuk.

Ez azonban csak akkor lehetséges, ha képességeikről, kompetenciájukról pontos képet kapnak szüleik, tanáraik, gondviselőjük. Ebből tudunk kiindulni, és ehhez tudjuk mérni azt a pedagógiai hozzáadott értéket, amit a köznevelés nyújt. A szöveges értékelés, a tanulmányi vizsgáztatás 14 éves kor alatti tiltása ezt nem segíti. A szülő ezáltal sokszor túlértékeli gyermeke képességeit, a diák pedig a túlzott elvárások miatt állandó kudarcélményt szenved el. Amennyiben a tanuló tanulásban akadályozott, mégis normál (normatív) iskolai képzésbe kerül, szintén nem fog hozzájutni ahhoz az ismeretanyaghoz, készségekhez, amelyekre egyébként lehetősége lenne. Összességében: ha bármilyen okból elhallgatjuk egy gyerek valós tudását, félrevezetjük azokat, akik felelősek érte. A tanuló pedig szorong, mert tökéletesen tisztában van képességeivel. A mai államilag fenntartott iskolákban a valódi integráció, főleg az inklúzió még közel sem valósul meg. Ennek okairól egy külön szakdolgozatot lehetne írni, de a megfelelő, szakszerű segítséget nyújtani tudó szakemberek, felszerelések, eszközök, óraszámok, anyagi forrás és szemléletmód hiánya mind ide sorolható. A heti 1-2 fejlesztő órára történő kiemelés nem meríti ki az integrált és inkluzív nevelés fogalmát akkor, amikor a tanuló beilleszkedése, önmagához mért fejlődése, a többi tanulóval történő együtt haladása lenne a cél.

Valljuk be, hogy a tanulók egyéni különbségeit és az erre épülő pedagógiai megoldásokat ma még a magukat integráló iskolaként definiáló intézmények sem tudják megoldani. A tanulási környezetet nem tudják átalakítani úgy, hogy az megfeleljen a gyerekek sokféleségének. Tehát inkluzív oktatásról, hiába szeretnénk, nem beszélhetünk. Ennek leginkább azok az SNI és BTMNes tanulók a kárvallottjai – a dolgozat előző részében kifejtettek miatt-, akik a többségi általános iskolában ülnek.

A mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatás fogalma a mindennapi élet megközelítésében úgy gondolom, azt jelenti, hogy hozzá kell segítenünk mindenkit kenyérkereső szakmai készségek elsajátításához, felelős életvitelhez, legyen bár alacsony is az intelligenciaszintje. A hazai munkaerőpiacnak kifejezett igénye van erre a humán erőforrásra.

Mindez csak a szakképzés és a szakiskolai képzés együttműködésével valósulhat meg. A kiváló és átlagos tanulók felkészítését a szakképzés meg tudja oldani, a közös pont az átlag alattiakkal való foglalkozásban van. Itt kell beszélnem egy csapdahelyzetről is: az SNI – tanulók nevelési igénye és az iskolától elvárt minél jobb teljesítmény közötti egyre inkább ellentmondás van. A szülők, akik mintegy szolgáltatás megrendelőkként íratják be jó képességű gyermekeiket középiskolába, nem igazán örvendeznek annak a ténynek, hogy az iskola SNI, BTMN – tanulókat is felvesz. Ezt egyáltalán nem úgy értékelik, hogy az intézmény többet tud nyújtani, inkább hátránynak, negatív mutatónak tekintik.

Egy technikum hamar belekerülhet abba a csapdahelyzetbe, hogy amennyivel több diákot tud felvenni, annyival többen nem iratkoznak be. Ezt persze nehéz bizonyítani, de tény, ha elterjed egy iskoláról, hogy gyenge, az elveszített hírnevet nagyon nehéz visszaszerezni. A sajátos nevelési igény fogalmában ugyanis az értelmi fogyatékosok is benne vannak és a köztudatban összemosódik a kettő. Mindez elég komoly problémát eredményezett és okoz ma is, mert az érintett tanulók szülei azt hiszik, hogy pl. részképességgzavarral küzdő gyerekeik valamilyen mentális gonddal küzdenek.

A kötelező, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésének heti időkeretét a törvény 6. melléklete határozza meg. „A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. ... **A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt** az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével.”³⁶A sajátos nevelési igényű gyermek nevelését-oktatását integráló intézményekben, teljes vagy részleges integrációban, vagy szegregált intézményekben **a szakértői bizottságok határozzák meg.**

A szülő döntése

A kiemelt mondatok alapján áll össze az a sajátságos helyzet, hogy lényegében a szülő döntése határozza meg a gyermek oktatását. A törvény ugyan részletesen tárgyalja azokat a feltételeket, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek sikeres megsegítését, rehabilitációját biztosítják, ezek azonban döntéshozatalkor másodlagosak. A gyermekek védelme érdekében a szülő csupán arra kötelezhető a tanuló tanköteles koráig, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői bizottság vizsgálatán.³⁸

A gyakorlatban – főleg a „határeseteknél” – a szülő dönt. Mivel sokszor nem a társadalom felsőbb deciliseibe tartozó gondviselőkről van, sztereotípiák alapján fognak cselekedni. Amikor már a gyerek másodszor ismételi tanévet, akkor következik a kétségbeesés. Sajnos az szociológiai tény, hogy a normál általános iskolák hajlandóak végigvinni ezeket a diákokat kegyelemkettésekkel, az osztály megtűrt tanulóiként. Ennek egyik indoka, hogy a létszámalapú finanszírozás miatt egy kis létszámú, többnyire faluban működő intézménynek szüksége van minden diákra. Másrészt a szülő nem szeretné utaztatni sem a gyereket, így mindent elkövet a beíratásáért.

Természetesen ebben sokat számítanak az emberi kapcsolatok, valamint az a tény is, hogy a gondviselők közigazgatási döntéshozó szervekig hajlandóak elmenni igazukért. Ha a helyi közösség hagyományosabb világgéppel rendelkezik (pl. roma családok esetében), ez a tény csak erősíti ezeket a folyamatokat.³⁹

Ha „minden sikeres” az általános iskolában, nyilván a tanuló nem gimnáziumban, hanem szakképző intézményben folytatja tanulmányait. Ide – szintén a létszámalapú finanszírozás és a csökkenő gyereklétszám miatt – fel fogják venni, de egész egyszerűen nem tudnak mit kezdeni vele. Ez nem csupán a katasztrofális tanulmányi eredményt jelenti, hanem nagyon súlyos lelki sérüléseket is. 14 évesen ugyanis gyerek bekerül egy új kortárscsoportba, ahol két hét alatt kimondják osztálytársai róla azt, ami az igazság.

Hasonló csapdahelyzetbe hozhatja a gyógypedagógiai intézményeket is az integráció. Mégpedig úgy, hogy a jobb szociális helyzetű, jobb kapcsolatokkal rendelkező szülők egyébként fogyatékkal rendelkező gyermeküket normál intézménybe íratják, így a gyógypedagógiai iskola a rossz szociális helyzetűek gyűjtőhelye lesz. Ennek oka az is, hogy jó része a szülőknek azok közül kerül ki, akik régebben szintén ide jártak... Ez az elmúlt évtizedben valóban el is érte az iskolákat, bár az utóbbi időben már a pozitív szülői tapasztalatok hatására lassult a folyamat. A presztízsszemponthoz felülírta az élet, mivel ha mindkét szülő dolgozni tud, felértékelődik az egésznapos oktatást nyújtó gyógypedagógiai intézmény. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy műveltebb szülőknél fontosabb gyermekük boldogsága, lelki kiegyensúlyozottsága, mint felesleges harc vállalása.

Ennek ellenére egyértelmű az a hasonlóság is, hogy mindkét iskolatípusban radikálisan csökkent a tanulói létszám. Ennek alapja egyértelműen a népességfogyás, illetve a köznevelési intézmények közül a gimnáziumok „lefelé nyitása”. Így kialakult az a folyamat, hogy a gimnáziumokba bekerülnek azok, akik régen szakközépiskolába mentek (itt sem segít az átnevezés), a szakképző intézményekbe pedig bekerülnek azok, akik egyéni fejlesztést igényelnének, papíron biztosítják is azt a 0. vagy 7. órában. Éppen ezért a két iskolatípus nem ellenfele egymásnak.

Pályaorientáció

Mindkét intézménytípusban érdemes lenne a pályaorientáció módszereinek átgondolása. A létszámok csökkenése következtében ez nem úgy valósult meg, ahogyan kellene. A pályaválasztás a családokat olyan döntés meghozatalára készíti, amihez kevés segítséget kapnak. Minél kevésbé képzett a szülő és gyengébbek a tanuló képességei, annál kevésbé képesek jó döntést hozni. A klasszikus értelemben vett szakmaválasztás, amely tehát inkább tekinthető a modern világban iskolaválasztásnak, mint „pályaválasztásnak”, azért is válik kockázatos tevékenységgé a család számára, mert a modern világ munkamegosztása és a munkamegosztáshoz vezető tanulási utak sokfélesége a család szintjén begyűjthetetlen és feldolgozhatatlan mennyiségű információt jelent. Az egyén hosszútávú érdekeiben csak lélekgyógyász szakember segíthetne, de az iskolapszichológusi szolgálat ma még Magyarországon gyakorlatilag nem létezik. Ebben az életszakaszban döntő fontosságú lenne egy ilyen szakmai vélemény is, nemcsak a problémás esetekben.

Emellett tény, az előző évek folyamatos változása nem adott biztonságtudatot a szülőknek, ha a szakképzés valamelyik fajtájában gondolkodtak. Ami megmaradt sajnos: a pályaválasztási helyzethez kapcsolódó döntés egy piaci kudarchelyzetben történik, amelyet az információszegény szituáció hoz létre, hiszen az összes választási lehetőség nem ismert a döntéskor, a döntések kimenetele, pláne több évtizedre előre, nem felmérhető. Ilyenkor természetes, hogy marad a sztereotípiákra való hagyatkozás, rokonok, ismerősök véleménye, legrosszabb esetben pedig a világháló. A személyes tapasztalatszerzésre sokszor nincs idő, ebben a tanévben sajnos mód sem, az elmúlt félév során iskolai bemutatkozásokra nem kerülhetett sor.

Idén ősszel az általános iskola utolsó évében a diákok kitöltötték egy pályaorientációs kérdőívet. Összesen 116 942 kitöltést regisztrált a rendszer az OH honlapján. A felmérés eredményeiből kiderült, hogy legtöbbször valamilyen szakképzést ajánlott elsőnek a rendszer. A fiúknál az informatika és távközlést, a gimnáziumi képzést és a sportot; a lányoknál az előadóművészetet, illetve ugyancsak a sport és a gimnáziumi képzést. A második-harmadik helyen a fiúknak az elektronikát-elektrotechnikát és a kreatív foglalkozásokat javasolta a rendszer, a lányoknál népszerű terület volt a turizmus-vendéglátás és a szépművészeti szakmák is.

Az egyébként üdvözlendő kezdeményezés egyértelműen a jó képességű, jó tanulmányi eredménnyel rendelkezőket segítette, mert a leginkább ajánlott szakterületek közül legfeljebb a vendéglátásban vannak olyan szakmák, amelyek követelményei közepes tanuló számára

teljesíthetőek. Csak át kell tekinteni az egyes szakmák követelményrendszerét, a legtöbbjük érettségihez kötött. Ez lényegében azt jelenti, hogy a közismereti tantárgyakra kettő tanév jut a jelenlegi technikumi 2+2+1 éves szisztémában, majd 2 szinten tartó év után kell érettségi vizsgát tenni.⁴⁵ Erre csak a jó értelmi képességű tanulók alkalmasak.

Összességében: ha nem kapcsoljuk össze a rendszert valós osztályzatokkal és szakemberek véleményével, felesleges reményeket keltünk. Különösen, ha az SNI szakvéleménnyel a szülő technikumba íratja gyermekét. A kép csalóka, mert a megfogalmazás alapján ez valóban lehetséges. (Amennyiben persze egy részképességzavarról van szó, indokolt a lehetőség megadása.)

A Hídprogram bevezetése intézményekben

Iskolám, ahol tanítok, a Tatabányai SZC Alapy Gáspár Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája nevet viselte a közelmúltig, azóta az Alapy Gáspár Technikum és Szakiskola néven üzemel. Ismertebb nevén az egykori Szakmunkásképző, ami 1999 óta jelenlegi szóhasználattal szakgimnáziumként is működik, de szakma utáni érettségi felkészítést is nyújt. Különlegessége az intézménynek, hogy részt vett a Szakképzési Hídprogramban, újabban pedig a Dobbantó programban is. Ebből következően rendkívül változatos a tanulók összetétele többféle szempontból. Családi és szociokulturális különbségeik miatt lehetőség van a lehető legmagasabb szintű, funkcionális integráció megvalósítására, pontosabban annak kísérletére, emellett azonban szükséges egy egységes joggyakorlat megvalósítása is. Nehéz feladat, mert a pedagógiai illetve az erkölcsi indokok időnként felülírnák a jogszabályokat, ez azonban természetesen nem lehetséges. Így aztán a legtöbb fegyelmi probléma „magától értetődően” a Hídprogramban részt vevőkkel adódik, de sajnos a szakgimnáziumi tanulókkal is adódik probléma. Ez jelentős időt vesz el az osztályfőnököktől és a szaktanároktól is, de aki ebben az iskolatípusban tanít, annak ezt tudomásul kell vennie. Ahogyan az Alapvető Jogok Biztosa megfogalmazta:

„Meglátásom szerint, amit kutatások is igazolnak, azon iskoláknak különösen nehéz eleget tenni a minden köznevelési intézménytől elvárt színvonalú, minőségű nevelési-oktatási feladat-ellátásnak, amelyekben sok hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermek tanul. A magasabb társadalmi státuszú szülők ilyen körülmények között ugyanakkor gyermekeik jövőjét, karrieresélyeit féltik.

Ha ehhez hozzátesszük, hogy az iskolaválasztás szabadsága olyan erős nyomásgyakorló erő, amely nemcsak a fennmaradásért küzdő, hanem – a normatíva-érdekeltség miatt, Tapasztalataim különböző mértékben ugyan, de – minden intézményt érint, máris kirajzolható az iskolák és a fenntartó kétféle válasza a dilemmára. Vagy elkülönítik a hátrányos helyzetű gyermekeket, hogy így biztosítsák a többiek jobb, hatékonyabb – pontosabban annak vélt! – előrehaladását, amivel elkerülhetetlenül együtt jár a gyermekek hozott hátrányainak növekedése is, vagy vállalják a jóval több munkát, s a modern pedagógia eszközeivel mindenkit integrált körülmények között fejlesztenek..(Az alapvető jogok biztosa és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztos helyettes Közös jelentése az AJB-6010/2014. számú ügyben az oktatási elkülönülésre vonatkozó szabályokról=www.ajbh.hu/documents/10180/1957691)

Az iskolában a Szakképzési Hídprogramban tanulók oktatása a 2013/14 –es tanévben kezdődött meg, az akkori igazgatónő kezdeményezésére. Az igazgatónő jelenleg is az iskola tanára, így személyesen tőle tudhatom, hogy a Hídprogram bevezetésének egyértelmű indoka az volt, hogy a tagintézmény megmaradhasson, ne vonják össze más iskolával. Ennek minden esélye megvolt, mivel a tíz évvel korábban még 456 diákkal működő intézmény ekkorra már 250-es létszámmal oktatta tanulóit. Egyértelműen érvényesült az a tendencia, hogy a 14 évesek menekültek a szakképzésből, illetve csupán a kedvelt szakmákat választották (fodrász,autószerelő) . A szakmunkásvizsga utáni 2 éves nappali tagozatos érettségi vizsgára felkészítő képzés népszerű maradt ugyan,de a 3+2 éves szakma és érettségi megszerzésére irányuló képzés jórészt ismeretlen maradt a szülők és a diákok előtt. Mindez találkozott azzal a propagandával, ami a 4+1 éves szakközépiskolai (ma szakgimnáziumi) képzést hirdette – miközben az oktatásban benne lévő tanárok, oktatók már akkor is figyelmeztettek ennek a képzésnek a csapdájára, hogy ez gyakorlatilag 4 elméleti + legalább 4 szakmai vizsgatárgyas érettségit jelent, ami jóval nehezebb a klasszikus gimnáziumi érettségénél.(Megjegyzem, 2017-re ezt az oktatásirányításnak is sikerült felismernie.)

A tanulói létszám feltöltésére tehát a Hídprogramban való részvétel kínálkozott. Támogatta mindezt az intézmény személyi és –részben – tárgyi feltételeinek biztosíthatósága, elsősorban az, hogy a gyengébb képességű illetve nehezebb szociokulturális környezetből érkező fiatalok képzésében az elméleti és a gyakorlati oktatóknak volt már gyakorlata. Ugyanakkor természetesen a tantestület és az igazgatónő is tisztában volt azzal, az iskola nem várt feladatok teljesítése előtt áll.

III.1. A Szakképzési Hídprogram bevezetésének tapasztalatai az iskolában

Előzetes megjegyzések

A program bevezetésének tapasztalatait a rendelkezésre álló statisztikai adatok mellett kérdőívekkel próbáltam feltérképezni. A dolgozatom véglegesítésének idején életbe léptetett belső, NSZFH által életbe léptetett szabályok miatt el kell kerülnöm a személyes interjú alkalmazását, hiszen ennek engedélyeztetése olyan bonyolult, hogy túlnyúlhat a beadási határidőn. Bízom abban, lesz még hallgató, aki ebben a témában fog dolgozni, remélhetőleg ő majd élhet ezzel a lehetőséggel. A név nélkül, papír alapon illetve interneten keresztül az adatvédelmi szabályokat szem előtt tartott adatgyűjtés eredményeit azonban fel tudom használni, illetve úgy gondolom, a tantestületi értekezleteken elhangzott egységes vélemények sem jelentenek olyan kiemelt titokköröket, amelyek kizárnák ezek dolgozatomban való felhasználását

A kérdőíves adatgyűjtés első része 2017 júniusában történt, másik része 2017 első félévében. Legkönnyebb feladatnak a tanulói kérdőívek kitöltetése bizonyult, legkisebb számban a szülőktől kaptam visszajelzést. Ennek oka az is, hogy az érintett tanulók szülei szülői értekezletre nem járnak – ez már azt hiszem, dolgozatom első sokatmondó megállapítása.

További elemezhető területet jelentett a Hídprogramban résztvevőkkel kapcsolatban a fegyelmi helyzet alakulására gyakorolt hatásuk, mivel a hiányzások, fegyelmi fokozatok az iskolában kiemelten pontosan vezetettek és adatoltak. Fegyelmi tárgyalások meglehetősen nagy számban fordulnak elő, annak ellenére, hogy ezek lebonyolítása meglehetősen nehézkes, azonban a fegyelmezés elmaradhatatlan eszközét jelentik. Ugyanezen okból tudok megállapításokat tenni a társszervekkel való együttműködés vonatkozásában.

Az objektivitást mindenképpen igyekeztem megtartani, az azonban tény, jómagam is tanítom ezeket a diákokat, s a napi kapcsolat mind pozitív mind negatív hatása alól nem lennék tanár, ha ki tudnám vonni magam.

III.1.1 Statisztikai alapadatok

A 2013/14 –es tanévben az iskola tanulólétszáma már alacsony volt, így elmondható, hogy a tanulók létszámában már a 2014/15-ös tanévtől jelentős létszámban jelentek meg a Híd II majd Szakképzési Hídprogramban részt vevők, az iskolában gyorsan rájuk aggatott néven a „hidasok” (Jelenleg az SZH/1-be járók a „kishidasok”, az SZH/2 tagjai a „nagyhidasok”) Létszámuk a következőképpen alakult:

	2013/14		2014/15		2015/16		1016//17	
	I	V	I	V	I	V	I	V
SZH 1/A	8	6	11	9	12	9	10	7
SZH 1/B	12	11	14	11	13	10	14	11
SZH 2/A	0	0	6	6	9	8	9	9
SZH 2/B	0	0	11	11	11	10	10	9

Mint látható, a tanulók száma lényegesen nem változott, ami valószínűleg nem azt jelenti, hogy ennek feltétlen így kellene ennek lennie, de az általános iskolák inkább maguknál tartják a nehezen kezelhető tanulókat, eljuttatják a 8. osztályig (és így kisebb a lemorzsolódás...) Ami azonban lényeges, hogy a többi tanulóhoz viszonyított százalékos arányuk megnőtt. 2016/17-ben a 270 fős tanulólétszám mellett már 43 fővel már 16%-t jelentettek, a 2017/18-as tanévben számarányuk már 205 felett van. Mindez tükröződik a fegyelmi helyzet negatív alakulásán. Az is tény azonban, hogy míg országosan 700 fővel csökkent a Hídprogramokban résztvevők száma, addig ez ebben az iskolában nem történt meg.

Az év végi lemorzsolódásnak az okai teljesen egyértelműek, miután a diákok kiiratkoztak „saját döntésük következményeként” az iskolából, ami lefordítva azt jelenti, 16. illetve 18. életévük betöltése után úgy döntöttek, inkább elhagyják az iskolát. Nyomon követésük kisváros lévén inkább informálisan történik, sajnos, legtöbbször ez elkallódást jelent.

Érdekes része volt kutatásomnak hogy jómagam eredendően nem akartam vizsgálni a hiányzási statisztikákat, mivel ezek tapasztalatom szerint több nehezebb körülmények között élő tanuló esetében (pl. szakközépiskola is) nem tükröznek valós képet, hiszen néhány tanuló kiugróan magas hiányzása alacsonyabb létszám esetén erősen torzítja az arányszámot. Azonban legnagyobb megdöbbenésemre az igazolatlan mulasztások száma a 2016/17-es tanév második felében radikálisan lecsökkent. Nem nehéz belátni, meghozta eredményét a 322/2016 számú kormányrendelet:

„1. A Szakképzési Hídprogramban részt vevő tanulók ösztöndíja

1. § (1) A Szakképzési Hídprogramban részt vevő tanuló (a továbbiakban: tanuló) a tanulói jogviszonya fennállása alatt a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény (a továbbiakban: Szt.) 24/A. § (6) bekezdésében foglaltak alapján évfolyamonként legfeljebb két tanéven keresztül ösztöndíjban részesül. A jogosultság az adott tanítási év végéig vagy a tanulói jogviszony megszűnéséig tart, a (4) és (5) bekezdésben foglaltak figyelembevételével.

(2) Az ösztöndíj mértéke a (3) bekezdésben rögzített kivétellel a Szakképzési Hídprogram első évfolyamán havonta 8 ezer forint, második évfolyamán havonta 10 ezer forint.

(3) Ha a tanuló a tanulmányi követelmények nem teljesítése miatt évfolyamot ismétel, az ösztöndíj mértéke a Szakképzési Hídprogram megismételt első évfolyamán havonta 4 ezer forint, megismételt második évfolyamán havonta 5 ezer forint.

(4) A Szakképzési Hídprogram első évfolyamát a tanítási év végéig sikeresen teljesítő tanuló további - a (2), illetve a (3) bekezdés szerinti, az adott évfolyamra meghatározott összeg alapján számított - kéthavi ösztöndíjat kap az első évfolyam teljesítését igazoló bizonyítvány kiállítását követő második hónap 28. napjáig.

(5) A Szakképzési Hídprogram második évfolyamát követően a részsakképesítés megszerzésére irányuló komplex szakmai vizsgát, továbbá az alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkező tanulók esetén a záróvizsgát sikeresen teljesítő tanuló további - a (2), illetve a (3) bekezdés szerinti, az adott évfolyamra meghatározott összeg alapján számított - kéthavi ösztöndíjat kap egy összegben, a vizsgákat követő második hónap 28. napjáig.

(322/2016. (X. 27.) Korm. rendelet a Szakképzési Hídprogramban részt vevő tanulók ösztöndíjáról, valamint a részt vevő pedagógusok pótlékáról in: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1600322.KOR×hift=ffffff4&txtreferrer=00000001.TXT. Miután a Hídprogramokban tanító tanárok is érdekeltek anyagilag érdekeltek lettek a lemorzsolódás csökkentésében, az eredmény nem maradt el. Persze, ennek külső megítélése már korántsem olyan pozitív, ahogy ez a következő fejezetben meg fog mutatkozni.

Idézet:

Szeptembertől a Szakképzési Híd programot a Dobbantó program és a műhelyiskolai képzés váltja fel, amelyek alternatív tanulási utat biztosítva teszik lehetővé az általános iskolát el nem végzőknek az alapfokú végzettség és egy részsakma megszerzését.

A Dobbantó program keretében a szakképző iskola előkészítő évfolyamán alapkompétencia-fejlesztés folyik majd, amelynek célja, hogy az alapfokú végzettséggel nem rendelkező, 16. életévüket már betöltött fiatalokat felkészítse a szakmatanulásra. A programban mentor tanár közreműködésével minden tanuló egyéni, a saját képességeinek és terveinek megfelelő fejlesztést kap.

Ezt követően a tanuló tovább léphet a műhelyiskolai képzésbe, ahol 6-24 hónap alatt részsakmát tanulhat. A szakmai ismeretek elsajátítása után államilag elismert alapfokú végzettséget és szakképesítést tanúsító bizonyítvány szerezhethet, ami legalább egy munkakör betöltésére képesít.

A programban részt vevő tanulók havonta a mindenkori minimálbér öt százalékának megfelelő összegű ösztöndíjban részesülnek majd.

A Szakképzési Híd és Dobbantó program megítélése, ismertsége

Első lépésben a Hídprogramról készítettem felméréseket:

A kérdés megválaszolásához kérdőívet készítettem segítségül, amit vagy az interneten, vagy személyesen keresztül juttattam el az érdeklődőkhöz (szülőkhöz), illetve a diákokkal és az oktatókkal név nélkül, papír alapon tölttettem ki. Az általános kérdőív kérdései a következők voltak:

Neme: Férfi/Nő Életkora

1., Hallott-e már a Szakképzési Híd programról?

A Igen

B. Nem

C Igen, de a jelentését nem ismerem

2., Mi a véleménye arról, hogy azok a tanulók, akik elmúltak már 15 évesek, befejezett 6 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, szakképzési intézményben fejezzék be két év alatt alapfokú tanulmányaikat egy részsakképesítés megszerzésével együtt? (Ez lenne a Szakképzési Hídprogram)

A Egyetértek

B Nem értek egyet

C Az ilyen diákok mindegy, hol nem tanulnak

3., Egyetért-e azzal, hogy ezek a tanulók bizonyos feltételek teljesülése esetén ösztöndíjat kapjanak?

A Igen

B Nem

C Amíg a szakgimnáziumban tanulók nem kapnak hasonló juttatást, semmiképpen

4., Mit gondol, jelenleg Magyarországon hány diák lehet abban a helyzetben, hogy ebben a képzésben részt vegyen?

A 2-5000

B 5-15000

C 15-50000

5., Mit gondol, kiknek és hol kellene oktatniuk ezeket a diákokat?

A Fejlesztő – és gyógypedagógusoknak

B általános iskolai tanároknak egy kijelölt általános iskolában

C középiskolai tanároknak egy kijelölt szakképző intézményben

6., Ön szülőként beíratná gyermekét egy olyan intézménybe, ahová ilyen problémás gyermekek járnak?

A Semmiképpen

B Ha a gyermekem oda akar jelentkezni, ez nem lehet kifogás

C Híve vagyok az integrált oktatásnak, ezért még inspirálnám is

7., Mit gondol, milyen problémák fordulhatnak elő elsősorban ezeknél a tanulóknál?(Kérem, 1 választ jelöljön!)

A Magatartási és figyelemzavar

B Gyenge tanulmányi eredmény

C Igazolatlan hiányzások

8., Mit gondol, mekkora lehet az IQ-ja ezeknek a tanulóknak?

A Átlag alatti

B Átlagos

C Átlag feletti

9. Mit gondol, milyen szociális helyzetben vannak ezek a diákok?

A Rossz anyagi helyzet és családi háttér

B (Magyar szinten) átlagos szociális helyzet és rossz családi háttér

C Változó szociális helyzet és átlagos családi háttér

10., Ha Ön vállalkozó lenne, alkalmazná az ilyen végzettségű tanulókat?

A Semmiképpen

B Ha megfelelnek a munkahelyi elvárásoknak, természetesen

C Fenntartásokkal igen

11., Ön szerint kb. hány százaléka végez a diákoknak ebben a képzési formában?

A 10-15

B 15-30

C 50 felett

Köszönöm segítségét és figyelmét!

A kérdőívre 211 válasz érkezett időstől és fiataltól egyaránt.(142 férfi és 69 nő).

Az első kérdésre (Hallott-e már a Szakképzési Hídprogramról?) 84 –en adtak igenlő választ (39,8%), ami magasabb a vártnál, de az adatot torzítja, hogy engem valamilyen szinten ismerők töltötték ki a kérdőívet.

A második kérdés (Mi a véleménye arról, hogy azok a tanulók,akik elmúltak már 15 évesek,befejezett 6 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, szakképzési intézményben fejezzék be két év alatt alapfokú tanulmányaikat egy részsakképesítés megszerzésével együtt?(Ez lenne a Szakképzési Hídprogram) nyilvánvalóan elmagyarázta a programot nem ismerőknek annak lényegét, 170 válaszadó, azaz több mint 80% egyetértett a Hídprogramokkal.

A harmadik kérdésre (Egyetért-e azzal, hogy ezek a tanulók bizonyos feltételek teljesülése esetén ösztöndíjat kapjanak?) miszerint kapjanak-e ösztöndíjat a diákok, „senki sem válaszolt igennel, a B (166) vagy a C (45) választ jelölte meg”. Mindez azért érdekes, mert a tanulók viszont abban a fogalmazásban, amiben azt kértem tőlük, jelöljék meg, miért elfogadható számukra a Hídprogram, egyértelműen kiemelték az ösztöndíjat. Az előbbieken említettem, milyen mértékben javított az iskolába járási fegyelmen ez az intézkedés. Arról nem is beszéltem, hogy szinte az egyetlen komoly fegyelmezési lehetőséget adta – adja a tanároknak ezekkel a gyerekekkel szemben. A legérdekesebb pedig, hogy a 211 válaszoló között ott volt 22 kollégám, akik papír alapon töltötték ki a kérdőívet. Ők egyértelműen a C választ jelölték meg, azaz igazságtalannak érzik azt, hogy a jól tanuló szakgimnazista nem kap ösztöndíjat, míg az ide utasított diák igen. Kétségtelen, ez a havi 8 – 10000 Ft az, ami bár úgy tűnik, sokat jelent, a másik oldalon „igazságtalan adományként” jelenik meg.

A negyedik kérdés (Mit gondol, jelenleg Magyarországon hány diák lehet abban a helyzetben, hogy ebben a képzésben részt vegyen?) megválaszolása is okozott meglepetést, mert a válaszadók többsége a C választ jelölte be. (110 válaszadó Mindez valószínűleg a mindennapi tapasztalatokból kiinduló következtetés volt, s valljuk be, lehet is némi igazságtartalma. tanárként nem kívánok belemenni az orvosi igazolás kontra iskolakerülés vitájába, de maradjunk annyiban, én is találkoztam diákkal napközben, az igazolásán pedig influenza volt.

Az ötödik kérdés (Mit gondol, kiknek és hol kellene oktatniuk ezeket a diákokat?) érdekessége abban rejlett, hogy mindössze 3 kollégám jelölte be azt, hogy szakképző intézményben kellene folytatni a képzést, 19 – en a gyógypedagógusokra szavaztak. Ebben azt látom, hogy érezzük, nem voltunk – vagyunk igazán felkészülve erre a feladatra. Megkérdeztem gyógypedagógus kollégákat, de ők sem szívesen vállalnák ezt a feladatot. Különösen azért nem, mert ezek a diákok nem élnek együtt fogyatékkal, tehát más lenne helyzetükben a megoldás. többi válaszoló megosztotta a két iskolatípuson, de általános iskolában mindössze négyen látnák szívesen a „hidasokat”. Ez mindenképpen sokatmondó, és azt is jelzi, lehetnek negatív tapasztalataik ezekkel a „rossz gyerekekkel”

A kérdőív hatodik kérdésénél (Ön szülőként beíratná gyermekét egy olyan intézménybe, ahová ilyen problémás gyermekek járnak?) kollégáim véleménye maradjon titok, a legtöbben (144 válaszadó) a B választ jelölték meg. A C válaszban talán zavaró volt a mondat minősítő kitétele, miszerint teljesen híve lenne valaki a teljes integrációnak, ennek ellenére 21-en bejelölték.

A probléma és figyelmeztetés a 46 „semmiképpen”válaszban van . Előítélet vagy rossz tapasztalat,nem tudom. Ennek a dolgozatnak a keretei erre nem adnak választ. Mindenesetre úgy tűnik , bizonyos százalékhatar fölött már nem tud működni az integráció.(Egy tantestületi értekezleten általános hitetlenséget okozott, hogy a jó hírnevű Krúdy – gimnáziumban is létezik Hídprogram Győrben)Meggkockáztatom,szélsőséges esetben stigmatizálhatja az iskolát, ha hírhedtté válik.

A hetedik kérdés (Mit gondol,milyen problémák fordulhatnak elő elsősorban ezeknél a tanulóknál?) alkalmas volt arra is, hogy lemérjem, nem túl belterjes-e a válaszadói köröm,de megnyugodhattam,mivel 68-an az igazolatlan mulasztást vélték a legnagyobb problémának. Ahogy az előzőekben utaltam rá, az előző tanév óta ez nem fordul elő (kivétel természetesen az a diák, aki tudatosan kimarad. ,legfeljebb néhány alkalommal. 95-en a gyenge tanulmányi eredményt emelték ki, mivel egy válaszlehetőséget kértem. Természetesen a rossz tanulmányi eredmény általában következmény, nagy kérdés, hogy ezek a diákok valóban nem tudták,vagy nem akarták megugrani az általános iskolai kettes szintet.

A nyolcadik és a kilencedik (Mit gondol, mekkora lehet az IQ-ja ezeknek a tanulóknak? Mit gondol, milyen szociális helyzetben vannak ezek a diákok?) kérdés mind a válaszadók vélekedésével, mind a személyes tapasztalattal egybevágott. alighanem a magyar társadalom szemérmessége és probléma kerülése is tükröződik abban, hogy nem valljuk be: élnek közöttünk olyan fiatalok, akiknek családi és szociális körülményeit elképzelni sem tudjuk.(Pedig Komárom az egyik legfejlettebb régiója az országnak!) Tudom, hogy az IQ mérésére sokféle módszer létezik, de alapvető készségek, mint például írás, olvasás hiánya már alapvetően visszavet egy embert az élet minden területén.

A tizedik kérdésnél (Ha Ön vállalkozó lenne, alkalmazná az ilyen végzettségű tanulókat?) 131 B válasz született, 80 –an pedig fenntartásokkal, de alkalmaznák ezeket a tanulókat. Elutasító válasz nem született. Mivel a 8-10. kérdés kapcsán szeretnék még kitérni a Hídprogram által nyújtott változtatási lehetőségekre, ezzel a kérdéssel a következőkben foglalkoznék.

Az utolsó kérdésnél (Ön szerint kb. hány százaléka végez a diákoknak ebben a képzési formában?) 142-en jelölték be, hogy véleményük szerint a tanulók több mint 50%-a sikeresen befejezi a képzést, 69-en pedig a B választ jelölték be, azonban jogos volt munkatársaim észrevétele: jobb lett volna úgy feltenni a kérdést, hányan tanultak tovább a nyolcadik osztály megszerzése után, vagy helyezkedtek el dolgozni.

Erre vonatkozóan iskolai adatunk alapján azt mondhatom el, az iskolában a diákok 31%-a marad a szakképzésben és kezdi el szakközépiskolai tanulmányait, ami kiemelkedően jónak mondható, azonban a teljes válasz nem ennyire pozitív. Legtöbbjük számára a szakközépiskola már túl nehéznek bizonyul.

Második lépésben a Dobbantó programról készítettem felmérést

A dobbantó programról szóló tájékoztató:

- Az alapfokú végzettséggel nem rendelkező, 16. életévüket a tanévben augusztus 31-ig betöltött fiatalokat célzó program egyénre szabott alapkompétencia-fejlesztéssel segíti a tanulók felzárkózását, lehetőséget teremtve ezzel műhelyiskolai továbblépésre, részszerzésre, részszerzésre.
- A program elvégzése - mivel nem az általános iskolai hiányosságok pótlására szolgál - nem jár alapfokú iskolai végzettség megszerzésével. A programból tovább kell haladni a Műhelyiskola-programba, ahol a tanuló mester-inas kapcsolatban részszerzésre készül fel. Ennek elvégzésekor a részszerzési végzettség mellé kapja meg az alapfokú iskolai végzettséget igazoló tanúsítványt, amellyel a későbbiekben minden olyan tevékenységet elvégezhet, amihez a 8. osztály elvégzése szükséges (pl.: jogosítványt szerezhethet, stb.)
- A képzés nem illeszkedik a tanév rendjéhez, így az indítása és a vége sem.
- A képzési idő 1 év.
- A program ideje alatt a tanuló szakképzési ösztöndíjra jogosult, amely a mindenkori hatályos jogszabályoknak megfelelő összeg.
- A tanulókkal mentorok foglalkoznak. A mentorok és a programban résztvevő oktatók és pedagógusok team-ben dolgoznak.

- A programban nincsenek klasszikus tárgyak, projektekben dolgoznak a tanulók. Mivel nincsenek tárgyak, így a megszokott értékelés sem használatos, a tanulók az egyéni fejlődési terv alapján szöveges értékelést kapnak tevékenységükről, előmenetelükről.
- A tanuló nem a központi felvételi eljárás keretében jelentkezik a programra, hanem az általános iskola jelentkezeti - a szülő/gondviselő beleegyezésével - a következő tanévre.

Műhelyiskola

Iskoláink, elérhetőségeik:

Alapy Gáspár Technikum és Szakképző Iskola

Igazgató: Zsidi Henriett
2900 Komárom, Táncsics Mihály u. 73.
Telefon: +36-70/684-8619
E-mail: alapy@tszc.hu
Honlap: <https://ipari-kom.edu.hu>
Megszerezhető részszakképesítés: szobafestő

Eötvös Loránd Szakképző Iskola

Igazgató: Bartalus Ilona
2840 Oroszlány, Asztalos János u. 2
Telefon: +36-70/684-8772
E-mail: eotvos@tszc.hu
Honlap: <http://szakkepzes.oroszlany.hu/>
Megszerezhető részszakképesítés: fémipari gyártás előkészítő

- Műhelyiskolában tanulmányokat az folytathat, aki alapfokú végzettséggel nem rendelkezik, de a szakképző iskola Dobbantó programját elvégezte, **vagy** alapfokú végzettséggel rendelkezik és a 16. életévét betöltötte.

- A műhelyiskolában kizárólag részszakma megszerzésére irányuló felkészítés folyik, amelyet tanműhelyben vagy munkahelyi körülmények között, nappali rendszerben, 1-5 fős csoportokban lehet elvégezni.

- Szakmai végzettséget a részszakma képzési és kimeneti követelményében meghatározott vizsgarészekből tett sikeres vizsga után kap a tanuló, és a részszakmával együtt alapfokú végzettséget is szerez.

- A képzés nem illeszkedik a tanév rendjéhez, így az indítása és a vége sem.

- **A képzési idő 6 hónap.** A tanulók 6 hónap alatt részszakmát szerezhetnek, és szobafestőként, fémipari gyártás előkészítőként helyezkedhetnek el a munkaerőpiacon, vagy tanulmányaikat folytatva, a műhelyiskolában tanultak beszámításával akár szakmát is tanulhatnak.

- **A program ideje alatt a tanuló szakképzési ösztöndíjra jogosult, amely a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelő összeg.**

- A képzés nagy része a műhelyben zajlik, az oktató a „mester”, a pedagógusnak a minimális közismereti tantárgyak miatt csak mentorszerepe van.

Kérdőív:

Neme: Férfi/Nő Életkora

1., Hallott-e már a Dobbantó programról?

A Igen

B. Nem

C Igen,de a jelentését nem ismerem

2., Mi a véleménye arról, hogy azok a tanulok,akik elmúltak már 16 évesek, szakképzési intézményben fejezzék be egy év alatt felzárkózzanak, és utána a műhelyiskolában folytatnák tanulmányaikat? (Dobbantó program)

A Egyetérték

B Nem értek egyet

C Az ilyen diákok mindegy, hol nem tanulnak

3., Egyetért-e azzal, hogy ezek a tanulók ösztöndíjat kapnak?

A Igen

B Nem

4., Mit gondol, jelenleg Magyarországon hány diák lehet abban a helyzetben, hogy ebben a képzésben részt vegyen?

A 2-5000

B 5-15000

C 15-50000

5., Mit gondol,kiknek és hol kellene oktatniuk ezeket a diákokat?

A Fejlesztő – és gyógypedagógusoknak

B általános iskolai tanároknak egy kijelölt általános iskolában

C középiskolai tanároknak egy kijelölt szakképző intézményben

6.,Ön szülőként beíratná gyermekét egy olyan intézménybe, ahová ilyen problémás gyermekek járnak?

A Semmiképpen

B Ha a gyermekem oda akar jelentkezni, ez nem lehet kifogás

C Híve vagyok az integrált oktatásnak, ezért még ösztönözném is

7., Mit gondol,milyen problémák fordulhatnak elő elsősorban ezeknél a tanulóknál?(Kérem, 1 választ jelöljön!)

A Magatartási és figyelemzavar

B Gyenge tanulmányi eredmény

C Igazolatlan hiányzások

8., Mit gondol, mekkora lehet az IQ-ja ezeknek a tanulóknak?

A Átlag alatti

B Átlagos

C Átlag feletti

9. Mit gondol, milyen szociális helyzetben vannak ezek a diákok?

A Rossz anyagi helyzet és családi háttér

B (Magyar szinten) átlagos szociális helyzet és rossz családi háttér

C Változó szociális helyzet és átlagos családi háttér

10., Ha Ön vállalkozó lenne, alkalmazná az ilyen végzettségű tanulókat?

A Semmiképpen

B Ha megfelelnek a munkahelyi elvárásoknak, természetesen

C Fenntartásokkal igen

11., Ön szerint kb. hány százaléka végez a diákoknak ebben a képzési formában?

A 10-15

B 15-30

C 50 felett

Köszönöm segítségét és figyelmét!

III.2.2 A Hídprogramban tanítók véleménye

Mint említettem, 22 kollégám kitöltötte a kérdőívet, név nélkül tették le az asztalomra. Mint a pedagógiai folyamat részesei, véleményük irányadó lehet, bár meg kell mondanom, ez idáig rajtam kívül senki sem kérdezte a véleményüket. Ez természetesen nem biztos, hogy országosan igaz, bár az ilyen típusú képzést folytató iskolák kevesen vannak és akár egy internetes kérdőívvel bármikor megkérdezhetők. A vezetői beszámolók ugyan tartalmazzák a tantestületi véleményeket, de természetesen olyan nagy létszámú szervezeteknél, mint a Szakképzési Centrumok, nehezen feldolgozhatóak az információk.

Iskolámban az alapvető gondot az jelenti, hogy a folyamatosan csökkenő tanulólétszám miatt egész egyszerűen szükség van erre a képzési típusra. Laki Lászlóné, aki akkor tagintézmény-vezetőként irányította az akkor Híd II- nek nevezett program indulását, sohasem rejtette véka alá, hogy pedagógusállások forogtak kockán az adott tanévben (jómagam ekkor még nem ebben

az iskolában dolgoztam) Azt kell mondjam, a vezetők számára és egyébként is különösen fontos 250 fős nappali tagozatos „lélektani határt” nem tudjuk biztosítani a „hidasok” nélkül. Kényszerhelyzetben oktatni pedig eleve nem szerencsés.

Az iskolába érkező új kollégákat megpróbálják felkészíteni a várható megpróbáltatásokra, hol több, hol kevesebb sikerrel. Minél fiatalabb valaki, annál nehezebb elfogadni ezt a helyzetet, pályakezdő ifjú hölgyként szinte lehetetlen. Bármilyen furcsa, elsősorban a lányokkal vannak problémáik. (Az iskolában az SZH/1-2 B osztályokban textiltermék-összeállító, az A osztályosok bevont elektródás hegesztői részszakképesítést kapnak, így az osztályok egyneműek, egyetlen lány jár A osztályba) Ami egyértelmű: amikor a tanári pályát választja a fiatal, nem arról álmodozik, hogy ilyen nehezen kezelhető diákokat fog tanítani. Felvetődik benne a kérdés, hogy volt –e ezért értelme küszködni öt éven át.

Mivel magamat 47 évemmel bőven a középkorúakhoz sorolhatom, elmondhatom, mi másként látjuk ezt a kérdést. Egy harmatgyenge szakgimnáziumi osztály érettségire való felkészítése véleményünk szerint jóval nehezebb feladat, mint egyfajta jó szándékú segítőként levezetni egy – egy órát. Fegyelmezni is könnyebben tudunk, a felemelt hang mindig működik. Mindenesetre egy dupla „hidas” órára készülni kell elsősorban mentálisan. Egyértelmű, hogy nem mehetek be mogorván olyan gyerekek közé, ahol reggel óta már több inzultus érte őket. Türelemmel végig bírni nagyon nehéz. Napi három tanóra gyakorlatilag egész napra elfárasztja a tanárt, aki szinte örül, hogy „megpihenhet” a szakmailag jóval fontosabb történelem órán érettségi előtt álló osztályban.

A 2016-ban bevezetésre került pótlékról annyit, osztályonként havi 3.800 Ft –ot jelent, tehát például aki 3 osztályban tanít heti két órában, 11.400 Ft –ot kap (nettó összegről beszélek) Ezzel szemben az osztályfőnöki pótlék egyetlen szakgimnáziumi osztályban nettó 22.000 Ft illetve heti két óra órakedvezmény – és még szívesen is csinálja a tanár. Összességében tehát jelentősebb pénzügyi motiváció a tanároknál nem jelenik meg.

Tanulságos egyébként a törvény betű szerinti és matematikai nyelven megfogalmazódott előírása a pótlék számításáról: **4. § (1)** A Szakképzési Hídprogramban részt vevő pedagógusnak az Szt. 24/A. § (6) bekezdésében foglaltak alapján járó pótlék (a továbbiakban: pótlék) alapja

- a) a Szakképzési Hídprogram első évfolyamán tanulónként havi bruttó 8 ezer forint,
- b) a Szakképzési Hídprogram második évfolyamán tanulónként havi bruttó 10 ezer forint.

(Ekkor gondolja a derék tanár, tanít tíz elsőst és tíz másodikost, az havi bruttó 180.000 Ft –a szerző megjegyzése)

A Hídprogramok bevezetésének hatása az iskola fegyelmi helyzetére

Komárom klasszikus szakmunkásképző intézménye, az egykori „318” soha nem arról volt híres, hogy széplelkek gyülekezőhelyeként szolgál, azonban a város ma felkereshető legderekből vállalkozói itt töltötték –ahogy ők mondják – inas éveiket. Változott a világ, a politikai rendszer is, a jogállam része lett az iskolarendszer is. A 2011.évi Alaptörvénynek felsorolhatóak pontjai, amelyek az iskolai nevelésre vonatkoztathatóak. Ezt úgy gondolom, minden iskolai dolgozónak és **tanulónak** ismernie kell, így különösen az emberi méltósághoz, a jó hírnévhez való jogot illetve azt, hogy ezek a jogelvek a meghatározott törvényeken keresztül valósulnak meg. Ugyancsak ehhez a témához tartozik, hogy sok szülő még mindig nincs tisztában azzal, hogy kötelessége a gyermek iskolába járatása még annak a tanévnek a végéig, amikor a tanuló betölti 16. életévét. Valljuk meg, nincs és nem is lehet pontosan definiálni, az „iskolába járatás” mit foglal magába, hiszen az, hogy több tanuló diákmunkát vállal-és másnap szó szerint elalszik az iskolában, már nyilvánvalóan vitatható kellene, hogy legyen)

Ezzel a bevezetővel azt szerettem volna érzékeltetni, nem a gyerekek változtak meg, hanem az őket körülvevő világ. Ebben a világban nem tudott a legtöbb Hídprogramba kerülő diák családja eligazodni, ez az utat tévesztettség öröklődhet tovább, Éppen ezért azt hiszem, egyértelmű, a Szakképzési Hídprogram bevezetésével nem javult az intézmény fegyelmi helyzete. Az osztályfőnökök az új jogszabályok alapján hetente tölthették ki az értesítéseket az igazolatlan hiányzásokról, értesíthették a szakszolgálatokat, hivatalokat olykor eredményesen. Megemelkedett a fegyelmi tárgyalások száma. (Az igazgató éves beszámolója alapján)

Ugyancsak az Alaptörvény kapcsán ma már tisztázandó a tanév elején a jó hírnévhez való jog fogalma, illetve a manapság már többször előforduló diákcsínynek vélt jogszabálysértés, a tanóra vagy annak egy részének felvétele. Természetesen abban az értelemben, hogy a jó hírnévhez való jog a tanárt is megilleti és pl. engedélye nélkül nem készíthető felvétel az óráról és különösen nem terjeszthető. Ennek ellenére az idei tanévben is indult már eljárás az iskolában az utóbbi ügyben. A tanárok emberi méltósághoz való

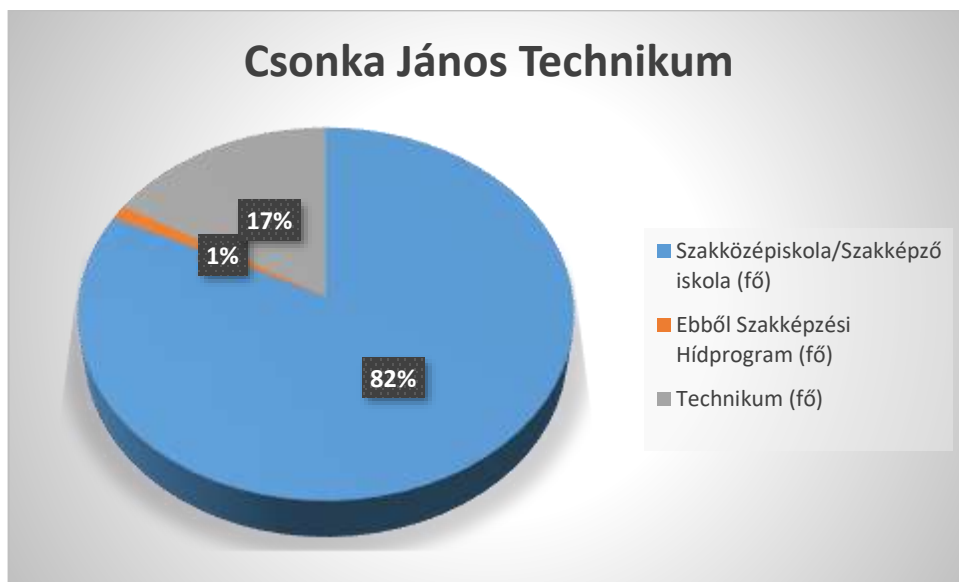
jogát is időnként hangsúlyozni kell.(Az Alaptörvény említett rendelkezései: FELEDY Balázs – KERÉNYI Imre – TŐKÉCZKI László Magyarország Alaptörvénye 4 -42.o.)

d.

A teljes funkcionális integráció hívei erre azt mondják, a jó példa majd előbbre viszi a tanulókat, akik majd késztetést éreznek a társadalom által elfogadott útra térni. Biztosan van ebben némi igazság és ezt bizonyítja az is, hogy a diákok látják azt a lehetőséget, amit megkaptak a törvényalkotó által: a nyolcadik osztály befejezésének, a nappali tagozatos tanuláshoz a lehetőségét. A kérdőív 8-10. kérdésénél jeleztem, hogy erre külön kitérnék. A fiúk számára különösen fontos az, hogy az iskola befejezése után lehetőségük lesz a jogosítvány megszerzésére és valamilyen munkahelyen elhelyezkedni.

Úgy gondolom, ez a pozitív irányú elköteleződés bizonyos számarány felett már nem vagy nagyon nehezen oldható meg. Hasonlítsuk össze az Alapjelenlegi létszámarányait egy másik, már említett iskolával:

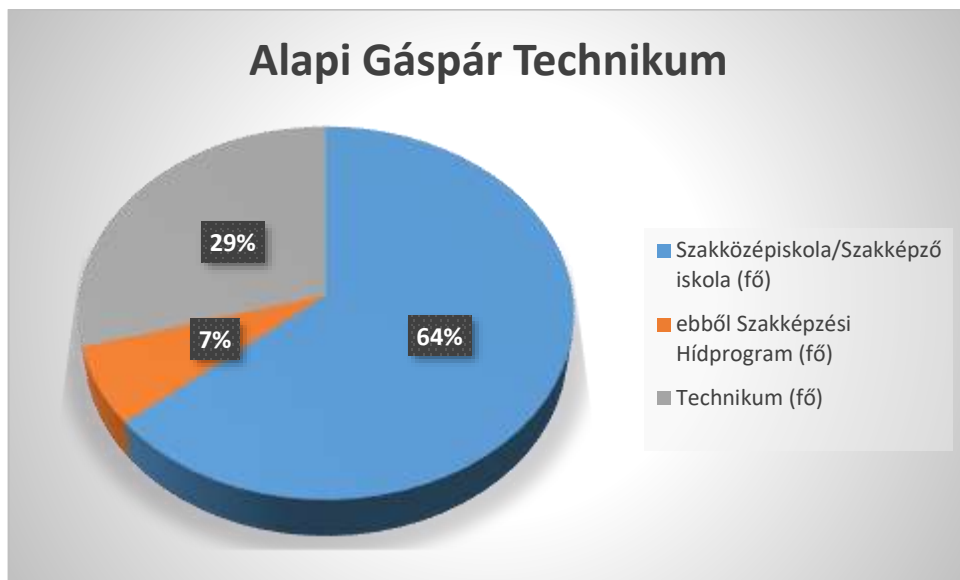
(DIAGRAM LESZ)

Szakközépiskola/Szakképző iskola (fő)	1441
Ebből Szakképzési Hídprogram (fő)	21
Technikum (fő)	289

Tatabányai SZC Alapy Gáspár Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája:

DIAGRAM LESZ

Szakközépiskola/Szakképző iskola (fő)	141
E bből Szakképzési Hídprogram (fő)	15
Technikum (fő)	65

Első látásra nyilvánvaló, hogy a szigetszentmiklósi iskola nagyjából leképezi a felnőtt népességet, míg az Alapban a Szakképzési hídprogramban részt vevők finoman szólva is túltreprezentáltak. Ez azonban kedvezőtlen folyamatokat indíthat el, hiszen a jobb képességű diákokban kialakul, míg a gyengébbekben már redukálódik is az ún. kognitív disszonancia.

DOBBANTÓ KÉRDŐÍV KIÉRTÉKELÉS

A kérdőívre szintén 211 válasz érkezett, a nemek és életkorok aránya megegyezett.(142 férfi és 69 nő). Az első kérdésre 78 –an adtak igenlő választ (36,9%), ami alacsonyabb a vártnál, de sokaknak még az előző elnevezés lehet ismerős.

A második kérdésre válaszolva 178-an, azaz a válaszadók több mint 84% egyetértett a Dobbantó programmal, ez több mint a Hídprogramnál.

A harmadik kérdésre, miszerint ezek a diákok kapnak ösztöndíjat, 123 igen válasz érkezett. Ez a javulás valószínűleg annak tudható be, hogy a technikumba járó tanulók már jogosultak tanulmányi ösztöndíjra, így már nem érezték igazságtalannak a dobbantó programban részt vevők díjazását.

A negyedik kérdés megválaszolása nem hozott érdemi változást.

Az ötödik kérdésnél egy munkatársam sem jelölte be azt, hogy szakképző intézményben kellene folytatni a képzést, mindenki a gyógypedagógusokra szavazott. Valószínűleg az előző évek tapasztalatai mondatták velük ezt.

A hatodik kérdésnél a legtöbben (152 válaszadó) a B választ jelölte meg. Ez szintén több, mint az előző felmérésnél. A C választ 52-en választották, mindösszesen heten zárkóztak el teljesen az ilyen jellegű iskolától.

A hetedik kérdésre a C választ kevesen jelölték meg, okkal, hiszen, ha ösztöndíjat kapnak a tanulók csak azért, hogy bejárnak az iskolába, nem kockáztatják meg annak elvesztését. A maradék válasz nagyjából egyenlően oszlott meg a gyenge tanulmányi eredmény és a magatartás és figyelemzava között.

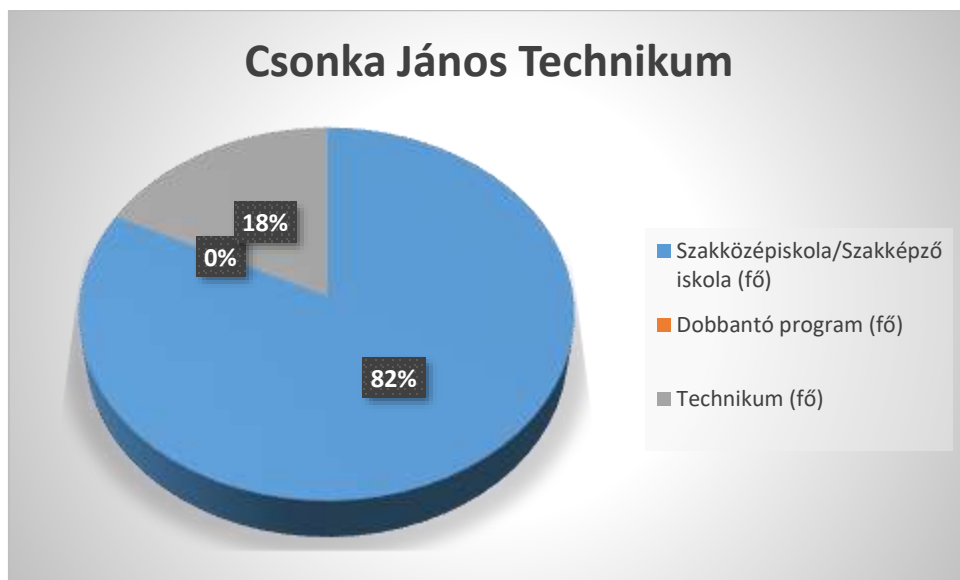
A nyolcadik kérdésnél 85% -a a válaszolóknak az alacsony intelligenciát jelölte meg.

A tizedik pontban nagyon nagy volt a válaszok szórása, viszonylag kevesen jelölték meg az A választ. A B és C válaszok aránya nagyvonalakban megegyezett.

A tizedik kérdésnél 82 B válasz született, 125 –an pedig fenntartásokkal, de alkalmaznák ezeket a tanulókat. Négy elutasító válasz is született. Lehetséges, hogy negatív tapasztalatokat gyűjtöttek az elmúlt évek során.

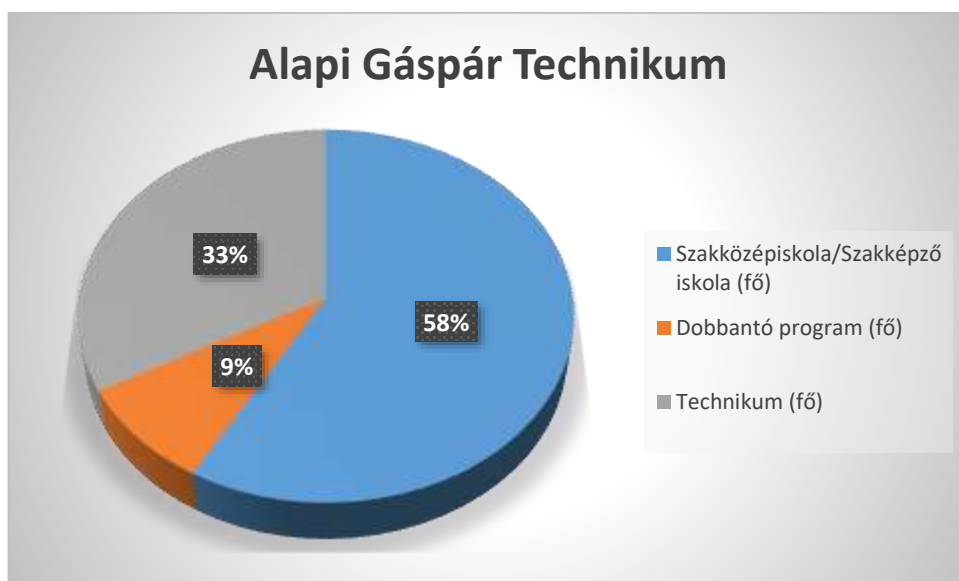
Az utolsó kérdésnél 190-en jelölték be, hogy véleményük szerint a tanulók több mint 50%-a sikeresen befejezi a képzést. Ez jelentősen magasabb, mint a Híd programot kutató kérdőívénél.

Dobbantó programban részt vevők aránya a szigetszentmiklósi iskolában:

Szakközépiskola/Szakképző iskola (fő)	1493
Dobbantó program (fő)	0
Technikum (fő)	319

Dobbantó programban részt vevők aránya a komáromi iskolában:

Szakközépiskola/Szakképző iskola (fő)	152
Dobbantó program (fő)	23
Technikum (fő)	86

Nagyon jól látható a két diagramon a különbség, miszerint Komáromban az Alapiban megnőtt a dobbantó programban tanulók száma, és aránya a Hídprogramhoz képest, addig Szigetszentmiklóson a Csonka János Technikumban teljesen eltűnt ez a képzési forma.

Gyarmathy Éva azt hiszem, zseniális tömörséggel foglalja össze Festinger elméletét:

„Hogy gondolkodó lények vagyunk, még nem jelenti azt, hogy ne tennénk ostobaságokat. Sőt, épp azért, mert gondolkodó lények vagyunk, az ostobaságokhoz is gondolkodás útján jutunk. Vannak magunkról, másokról, a világról szóló tudásaink, és folyamatosan gyűjtjük is az ismereteket. Ezekből az ismeretekből tevődik össze a világlátásunk. Amíg ezek a tudáselemek szépen illeszkednek, és erősítik egymást, addig jól érezzük magunkat, mert a világeképünket nem kell megkérdőjelezni. A konszonáns, vagyis a többi elemmel összhangban lévő információk kényelmesek, nem okoznak feszültséget:

„A szüleim szeretnek, és jól tesznek velem.”

Még akkor sincs gond, ha az ismeret negatív:

„Az ellenségem rosszat tesz velem.”

A feszültség akkor keletkezik, ha az elemek nem illenek össze:

„A szüleim szeretnek, és rosszat tesznek velem.”

„XY az ellenségem, és valami jót tesz velem.”

Az elemek disszonánsak, nem illenek össze. Az össze nem illés pedig feszültséget vált ki, kényelmetlen. Ezt a feszültséget sokféleképpen igyekszünk csökkenteni. A disszonancia felvállalása lenne az alkotó, bár a keményebb út, így érthető, hogy nem ez a legnépszerűbb. Pedig a bizonytalanság keltette feszültségben erősödhet a kreativitás, ami új megoldásokra készlet.

A rossz gyerek és az intrika

Kezdetben nem létezik rossz és jó gyerek. A rossz gyerek is a kognitív disszonancia terméke. Minden attól függ, mit minek tulajdonítunk. Ha egy gyerek sok bajt okoz, könnyen belekerül a viselkedésének megfelelő kategóriába. Innen pedig már nem lesz könnyű kikeverednie. Ha bármit tesz, azt már „rossz gyerekként” teszi. Ugyanez a helyzet a jó tanulóval és a rossz tanulóval. Minél kategorikusabb a megítélés, annál könnyebb belenyomni valakit egy szerepsémába.

A megítélés ugyanis visszajelzés, és a gyerek a felnőttek ítéletével konszonánsan viselkedik. Azaz elérhető, hogy a rossz magatartásúnak vagy rossz tanulónak nyilvánított gyerek már ne is akarjon megváltozni, megfeleljen a kapott címkének. „

(Gyarmathy Éva: A kognitív disszonancia
<http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=1784>)

Összességében tehát a kognitív disszonancia kialakítása azzal a céllal, hogy feloldása a helyes út választása legyen, visszafelé is hathat. (Sőt, közismerten ennek az elméletnek ma

is elsősorban a reklámszakma veszi hasznát) (A témában alaplúnek számít még CSEPELI György Szociálpszichológia Bp., 2001. Osiris Kiadó 524 o.)

Az iskola fegyelmi helyzetében, ami szembetűnő, az a dohányzás megállíthatatlan terjedése volt a Hídprogram elindítása óta. Addig is része volt a diákéletnek, azonban a nemdohányzók védelméről szóló törvény meghozatala óta diáksínyből törvénysértéssé vált. A törvény világosan fogalmaz:

„A dohánytermékek fogyasztásának alapvető szabályai

2. (1) A dohányzás számára kijelölt helyek kivételével – a (3) bekezdésben foglalt eltéréssel – nem szabad dohányozni, elektronikus cigarettát vagy dohányzást imitáló elektronikus eszközt használni

4) A (2) bekezdés a) és b) pontjában foglaltakon túlmenően nyílt légtérben sem jelölhető ki dohányzóhely

a) köznevelési intézményben,

b) gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményben,

”(1999. évi XLII. törvény

a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól in: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900042.TV)

A törvénynek ezt a részét felolvassuk osztályfőnöki órákon, ismertetjük a Házirend előírásait ennek megsértése esetén- és az ügyeletes tanárok szaladgálnak körbe-körbe az iskolában, üldözve a dohányzó diákokat. Egyrészt nevetséges helyzet ez, másrészt elszomorító: a gyerekek nagy része abban a biztos tudatban van, hogy neki van igaza. Elsősorban mert olyan környezetből jön, amelyben természetes a dohányzás. A szociológia már évek óta jelzi, ebben a témában olyan problémával küzd az oktatási rendszer, amit nem tud megoldani azokban az intézményekben, ahová a legtöbb SNI-s, BTMN-s, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett tanuló jár. A Hídprogramban

részt vevők 90%-a rendszeresen, órák után is dohányzik A kívülálló joggal kérdezi: a gimnáziumban miért lehet ezt megoldani? (Szerintem ott sem, de ott kevésbé látszik) Nos, alighanem azzal a szociológiai érveléssel érthetünk egyet, ami szerint a dohányzás – a mobiltelefon mellett – a legnehezebben élő néprétegek egyetlen örömet jelentő szórakozása, s mivel ebben sajnos nem hasonlítunk az USA-hoz, tiltással nem sok eredményt tudunk elérni.(Csepeli György: A Z nemzedék lehetséges életpályái in: Educatio 2016/4 14-25.o)

Még nem szakembernek is eszébe jut: a dohányzás a melegágya egyéb tudatmódosító szerek szedésének. Ami bizonyos: az iskolában ezzel kapcsolatos eseményre nem került sor, de előfordult, hogy a láthatóan bódult gyermeket hazavitették a szülővel. Sajnos ilyenkor az is előfordulhat, hogy a gyerek éjszakás volt (tudom, hogy törvénytelenes...) és egészen egyszerűen elalszik a fűtött tanteremben.

Azt azonban naivitás lenne állítani,hogy nincs olyan diák – elsősorban „hidas”- aki ne szegné meg a jelenleg hatályos BTK 180 184.§ egyes bekezdéseit.

Az Alaptörvény azon szakasza, mely szerint „Az Alaptörvény és a jogszabályok érvényre juttatása érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult” (Alapvetés C.) cikk (3)) szintén többször értelmezésre szorul,mert az önbíráskodás mindennapos jelenség – egyre inkább a lányok között is. Azt hiszem, itt viszont egyértelmű a digitális eszközök használatának minden negatív következménye. Az okos telefon a cigarettásdobozhoz hasonlóan alapvető kellék, a tankönyv már nem feltétlen.

IV. Összegzés

IV.1. Országos tapasztalatok

A Hídprogram megítélése jelenleg sajnos elsősorban attól függ, hogy az adott szerző miként viszonyul a közoktatás mai helyzetéhez. Amennyiben kritikus, mindenben meglátja a problémát, akarva – akaratlanul. Jó példának tartom erre, hogy még tapasztalt szakemberek is beleesnek az előítélet csapdájába, Kende Ágnes esetét. Ő kritikátlanul átvett egy másik szerzőtől egy teljesen téves mondatot, miszerint „a Híd program bevezetése, ami gyűjtőhelyévé vált azoknak a nagyon hátrányos helyzetű – elsősorban roma – gyerekeknek, akiket még a szakiskolákba sem vettek fel.”

Ezt a tanulmányban is már idézett mondatot az index internetes portál már A romák gettóban tartása a legfontosabb cél című írásában idézte 2018. február 19 –én (https://index.hu/belfold/2018/02/19/a_romak_gettoban_tartasa_a_legfontosabb_cel/)

Mivel megoldási lehetőségekről van szó, az újítás mindig vitatható. A dolgozat írásának időpontjában sem lehet 100%-os pontossággal tudni, mi lesz a Hídprogramok sorsa a következő tanévben. Mindenesetre születnek a helyzet figyelemmel kísérő változtatások, mint pl az alábbi:

10. § Az Nkt. 53. § (2) bekezdés d) és e) pontja helyébe a következő rendelkezések lépnek:
(Megszűnik a tanulói jogviszony)
„ee) a Szakképzési Hídprogramban, ha a nem tanköteles tanuló a program követelményeit teljesítette, vagy a tanulmányait félbehagyta.

(322/2016(X.27.). 2015. évi LXV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról in <http://www.aranyoskozszolg.ininet.hu/?q=node/157> A módosítás 2018.szeptember 1 –jétől lép hatályba) Azt hiszem, ez az intézkedés sem a gettósítást, hanem a valós iskolába járást szorgalmazza. Az ösztöndíjrendszer bevezetése különösen. Az egyén felelősségét azonban nem veszi és nem is veheti el, hiszen demokráciában élünk.

S hallgattassék meg a cselekvő fél is: „Az általános iskolai hiányosságok pótlását célzó, felzárkóztató képzést egységes kerettanterv alapján a nemzeti köznevelésről szóló törvényben rögzített Híd-programok biztosítják, amelyhez a szakképzési törvény is igazodik. A Híd-programok keretében akár részsakképesítés is szerezhető, de elsődleges célja, hogy felkészítse a tanulókat a szakképzésbe történő bekapcsolódásra. A Híd-program keretében felzárkóztató évfolyam szervezhető az általános iskolai végzettség megszerzése, a szakiskolai tanulmányok sikerének előmozdítása, a félbemaradt iskolai tanulmányok folytatása, a szakképzettek körének szélesítése, valamint érettségire történő felkészítés céljából.”(A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAEELHAGYÁS ELLENI KÖZÉPTÁVÚ STRATÉGIA in: <http://www.kormany.hu/download/5/fe/20000/Végzettség%20nélküli%20iskolaelhagyás%20.pdf>))

A nagypolitikában tehát folyni fog a vita a közoktatásról, hiszen mindenki ért hozzá,remélhetően a kampány után sem múlik majd el az érdeklődés

IV.2., Dolgozatom összegzése

Dolgozatomban arra vállalkoztam, hogy bemutassam a lemorzsolódást és kirekesztettséget csökkentő kezdeményezéseket, konkrétan a Híd és a Dobbantó programokat. A tiszavirág életű Szakképzési Hídprogram bevezetésének hatásairól már csak múlt időben beszélhetünk, mivel azt leváltotta a Dobbantó.

A tapasztalatok alapján remélhetőleg egy kedvezőbb, és alkalmazhatóbb program született. A törvényalkotó jobbító szándéka egyértelműen tetten érhető, hiszen egy eddig leszakadásra ítélt fiatal társadalmi rétegnek kínál javítási, felemelkedési lehetőséget. Ezzel a feladattal a rendszerváltás óta senki sem próbálkozott, mintákat pedig nem igazán találunk, csakis a gyakorlati megvalósítás eredményei adhatnak támpontot.

Az elsődleges tapasztalat az, hogy a pedagógusképzésben nagyobb súlyt kell helyezni arra, hogy a tanárok egyre többször fognak találkozni lélekben halmozottan sérült gyermekekkel, és a nevelésükhöz szükséges ismeretek, módszertanok nem állnak rendelkezésre. Elköteleződés és szakmai együttműködés szükséges ennek megteremtéséhez. Az oktatáspolitikai természetesen segíthet a maga eszközeivel – ösztöndíjrendszer bevezetése, 2018. évi módosítások – de a lényeg az iskolákban dől el, illetve a Hídprogramban és most már a Dobbantó programban részt vevők fejében. Ehhez elengedhetetlen a pozitív példák szem előtt tartása, olyan kortárs csoportok láttatása, akik jól érzik magukat a tudatosan választott rossz nélkül is.

Végezetül hadd mondjam el, jómagam mindig József Attila Két verssorával búcsúzom el a végzősöktől, s talán ez a vers fejezi ki a legtömörebben, hogy a nehéz helyzetben élő, gyenge tanulmányi eredményű tanulók esetében mi az, ami külső segítséggel, elsősorban az iskola által elérhető feltétel a fiatal számára az alapkérdést

„Mért legyek én tisztességes: kiterítenek úgyis

Mért ne legyek tisztességes: kiterítenek úgyis.”

Felhasznált irodalom:

-Tévhit a szegregált oktatásról in: <https://motivaciomuhely.hu/wp-content/uploads/2018/05/T%C3%A9vhit.pdf> Készítette: Motiváció Műhely

- Juhász József szerk. (1989): Magyar Értelmező Kéziszótár I. kötet. Akadémia Kiadó, Budapest.

-Réthy Endréné (2002): A speciális szükségletű gyerekek nevelése, oktatása Európában: Az integráció és inklúzió elméleti és gyakorlati kérdései.

-Polónyi István: Oktatáspolitikai kísérletek és kudarcok in: Hegymenet. Társadalmi és politikai kihívások Magyarországon (szerk: Jakab András – Urbán László) Budapest, 2017. Osiris Kiadó

-Soósné Velencei Ildikó: Szegregáció, integráció vagy inkább szocializáció? : A cigány gyerekek oktatási lehetőségeinek jelen idejű, illetve történelmi áttekintése Magyarországon

-Bánfalvy Csaba: A mai integrációs folyamatok és azok előzményei in: Az integrációs cunami Tanulmányok a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi integrációjáról (szerk.: Bánfalvy Csaba)

-Krausz Anita: Az integráció és az inklúzió elmélete és gyakorlata külföldön és hazánkban in: Gyógypedagógiai Szemle 48. évf. 1-2. sz.

-Kállai Ernő – Papp Z. Attila – Vízi Balázs: Túlélés vagy remény
Pillanatképek a roma közösségek jelenéből in: Hegymenet

-Scharle Ágota: „Valami van, de nem az igazi” Hogyan lesz versenyképes és befogadó a magyar munkapiac in: Hegymenet i.m.

- Richard C. Atkinson, Ernest Hilgard: Pszichológia Budapest 2005. Osiris Kiadó